

” OON OPPINUT PALJON OMIA AJANKOHTAISIA ASIOITA ”

**Nuorten ryhmätoiminnan kehittäminen Lapuan
kaupungin sosiaalitoimelle**

Henna Mäkelä

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi, ylempi AMK
Sosiaaliala

Tekijä(t) Mäkelä, Henna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä 16.11.2016
	Sivumäärä 58	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi "OON OPPINUT PALJON OMIA AJANKOHTAISIA ASIOITA" Lapuan kaupungin sosiaalitoimen nuorten ryhmätoiminnan kehittäminen		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi (ylempi AMK)		
Työn ohjaaja(t) Suomi, Asta Punna, Mari		
Toimeksiantaja(t) Lapuan kaupungin sosiaalitoimi		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tavoitteena oli kehittää Lapuan kaupungin sosiaalitoimen lastensuojelun nuorille asiakkaille ryhmätoimintaa. Ryhmätoimintaa järjestettiin nuorten sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Prosessi eteni suunnittelun ja ryhmätoiminnan vaiheiden kautta. Ryhmätoiminnan jälkeen arvioitiin ryhmän toteutuksen onnistumista. Arviointi tapahtui työtiimin kanssa asetettujen tavoitteiden ja käytännön toteutuksen pohjalta. Arvioinnissa käytettiin lisäksi päiväkirjamerkintöjä, sekä nuorilta saatua palautetta. Sosiaalisen kuntoutuksen onnistumista ryhmätoiminnassa todennettiin saatujen tulosten pohjalta. Ryhmätoiminnasta luotiin malli, jota pystytään soveltamaan tulevaisuudessa erilaisiin nuorille tarkoitettuihin palveluihin.</p> <p>Sosiaalihuoltolakiin kirjattuihin muutoksiin liittyen huomattiin, että nuorten palveluita täytyi parantaa. Nuorille kohdistetut tuen muodot kohtaavat harvoin todellisia tarpeita. Monista tutkimuksista saaduista tuloksista huomattiin, että nuoriin kohdistuvissa sosiaalipalveluissa olisi tehostamisen varaa.</p> <p>Tulokset osoittivat, että nuorten sosiaalista kuntoutusta pystyttiin toteuttamaan ryhmätoiminnan muodossa. Nuoret kokivat ryhmän asioiden olevan heille tärkeitä ja saivat uutta tietoa omista ajankohtaisista asioistaan liittyen elämänhallintaan. Tärkeänä osana ryhmätoiminnan toteutusta oli nuorten aito kohtaaminen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) sosiaalinen kuntoutus, nuoret, nuorten ryhmätoiminta,		
Muut tiedot		

Author(s) Mäkelä, Henna	Type of publication Master's thesis	Date 16.11.2016 Language of publication: Finnish
	Number of pages 58	Permission for web publication: x
Title of publication "I'VE LEARNED A LOT ABOUT THE THINGS THAT REALLY MATTER TO ME" The development of youth group activities for the Social Services of the Lapua City.		
Degree programme Master's Degree in Social Services		
Supervisor(s) Suomi, Asta Punna, Mari		
Assigned by Lapua City Social Services		
Abstract <p>The aim of the thesis was to develop the group activities intended for the young clients of the child welfare services of the Lapua City. The focus of the group activities was on social rehabilitation. The process started with planning and proceeded through the different stages of actual implementation of the activities. After the implementation, the process was evaluated in different ways. The evaluation was based on the objectives set in collaboration with the working team as well as on journal entries and feedback collected from the young clients. The figures gained on the basis of the results highlighted the objectives reached in the activities. The group activities became a basis for a model that can be applied to the planning of different kinds of services intended for young people.</p> <p>With regard to the changes in the Social Welfare Act, it was recognised that young people's services needed to be improved. The forms of support for young people rarely meet their actual needs. Based on the results of many studies, it was recognised that there was considerable room for enhancement in the social services for young people.</p> <p>The results showed that social rehabilitation can be implemented as part of group activities. The young people felt that the issues raised in the group were important and that they received new information about issues that really mattered especially with regard to their life management skills. An important part of the group activities was the opportunity of genuine encounters with the young people.</p>		
Keywords/tags (subjects) social rehabilitation, young people, youth group activities		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Nuorten kanssa tehtävä sosiaalityö	6
3 Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohtia	9
3.1 Lait sosiaalialan kehittämistyössä	11
3.2 Sosiaalinen toimintakyky	13
3.3 Osallisuus ja arjenhallinta	14
3.4 Vapaa-aika.....	16
4 Sosiaalinen kuntoutus	18
4.1 Ryhmätoiminta toiminnallisena sosiaalisen kuntoutuksen muotona	21
5 Opinnäytetyön tavoitteet.....	24
6 Ryhmätoiminnan suunnittelu ja toteutus	26
6.1 Ryhmätoiminnan kehittämisen perustelu	26
6.2 Ryhmän organisointi	27
6.3 Ryhmätoiminnan toteutus.....	28
7 Aineiston keruu	31
8 Aineiston analysointi	33
9 Ryhmätoiminnan toteutuksen tulokset	35
10 Pohdinta	41
11 Kehittämisehdotuksia.....	44
Lähteet.....	47

LIITTEET	51
Liite 1.....	51
Liite 2.....	55

KUVIOT

Kuvio 1. Nuorten sosiaalinen kuntoutus tiimin kuvaamana.	35
Kuvio 2. Mitä kuuluu ryhmätoimintaan tiimin kuvaamana.	36
Kuvio 3. Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen toteutuminen.	37
Kuvio 4. Ryhmätoimintaan liitettyjen asioiden näkyminen käytännössä.	38
Kuvio 5. Nuorille tärkeät asiat.	39
Kuvio 6. Nuorten kokemukset ryhmätoiminnasta.	40

1 Johdanto

Nuorten erityinen huomioon ottaminen sosiaalityössä on noussut esiin viime vuosina, kun Suomessa nuorten pahoinvointi on herättänyt yhä enemmän huolta. Sosiaalityössä kohdataan lapsia ja nuoria monenlaisissa eri tilanteissa. Asiakassuhteissa nuoret ovat harvoin yksilöinä ja vain omien asioidensa takia, sillä yleensä työskentelyyn liittyvät vanhemmat ja perhe. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat asiakastyön käytännöt nojaavat usein kehityspsykologian, perheytyön tai verkostotyön viitekehukseen. (Forsberg, Ritala-Koskinen & Törrönen, 2006, 6-7.) Nuorten tilanteen huomioon ottaminen varhaisessa vaiheessa voi auttaa nuorta oman elämänsä hallinnassa. Nuorten kanssa toimittaessa tarvitaan menetelmiä, jotka sopivat juuri nuorten elämänvaiheeseen. Tämän opinäytetyön aihe nousi esiin keskustellessani Lapuan kaupungin sosiaalitoimen työntekijöiden kanssa heidän asiakastapaamisistaan nuorten kanssa. Heillä oli ajatuksena tehostaa nuorten kanssa tehtävää työtä. Yksi työntekijöistä oli käynyt ryhmätoimintaan liittyvän koulutuksen ja halusi aloittaa kehittämään sitä yhdessä minun kanssani.

Nuorten hyvinvoinnin tukeminen on Suomessa erittäin ajankohtainen aihe. Nuorille tarjotaan monia eri palveluita, mutta otetaanko niissä todella huomioon nuorten palvelutarpeet ja saako nuori tarvitsemansa tuen elämänhallintaan ja oman hyvinvointinsa kannalta tarpeellisiin asioihin? Monesti sosiaalityön kentällä asioivan nuoren elämässä on mukana monenlaisia ammattilaisia ja toimijoita. Nykyään haluamme panostaa erityisesti ennalta ehkäiseviin palveluihin ja niiden eri muotoihin. Suomessa on tehty paljon nuorten hyvinvointiin liittyviä tutkimuksia. Tutkimuksista selvisi erilaisia näkökulmia nuorten hyvinvointiin liittyen. Yksi tähän opinäytetyöhön liittyvä tutkimustulos on se, että nuorten hyvinvointiin vaikuttavat merkittävästi sosiaaliset kontaktit. Nuoret tarvitsevat sosiaalista vuorovaikutusta. Esimerkiksi nuorten vapaa-aikaan liittyvässä tutkimuksessa *Nuoria liikkeellä!* (2013) todettiin, että nuorten hyvinvointiin ja yksinäisyyden kokemuksiin vaikuttivat suuresti vapaa-ajalla saadut sosiaaliset kontaktit. Sosiaalisen

median lisäksi sosiaaliset kontaktit, jotka tapahtuvat myös kasvokkain, vaikuttavat nuorten elämään positiivisesti.

Sosiaalihuoltolakia muutettiin ja muutokset astuivat voimaan vuonna 2014. Ensimmäistä kertaa sosiaalinen kuntoutus tehtiin lakisääteiseksi. Uskotaan, että sillä pystytään esimerkiksi puuttumaan syrjäytymiseen paremmin ja syventymään elämänhallintaan liittyviin kuntoutustarpeisiin. Opinnäytetyössäni käsittelen nuorten sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen yhtenä tärkeänä lähtökohtana on toiminnallisuus, ja menetelmiin on kirjattuna muun muassa ryhmätoiminta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö julkaisi raportin *Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta (2014)*. Raportissa on esitelty, mihin sosiaalisella kuntoutuksella nuorten elämässä pyritään ja mitä se vaatii palvelunjärjestäjiltä. Raportti avaa sosiaalista kuntoutusta erityisesti nuorten näkökulmasta.

Opinnäytetyössäni lähestytään nuorten ryhmätoimintaa sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Opinnäytetyön alussa tarkastellaan nuorten kanssa tehtävää sosiaalityötä: minkälaista sosiaalityötä nuorten kanssa toteutetaan ja millaisia kehittämisen osa-alueita sieltä löytyy. Sen jälkeen tarkastellaan nuorten sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohtia, ajankohtaisia nuoriin liittyviä teemoja sekä tutkimustuloksia ja strategioita Suomessa ja Euroopassa. Selvitetään, minkälaista nuorten hyvinvointi tällä hetkellä on ja minkälaisia visioita nuorten kanssa tehtävään työhön on suunnitteilla.

Sosiaalisen kuntoutuksen osiossa avataan sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä, käytännön mahdollisuuksia ja sitä, mitä menetelmän käyttö nuorten kanssa vaatii ja millä tavalla sosiaalinen kuntoutus linkittyy ryhmätoimintaan. Tärkeä osa sosiaalialan kehittämistyötä on laki sekä tutkijan eettinen pohdinta. Näiden teoreettisten vaiheiden kautta päästään kehittämistyöhön ja sen vaiheisiin sekä tutkimustuloksiin. Opinnäytetyön lopussa on liitteenä ryhmätoimintamalli, jota voi käyttää pohjana järjestettäessä nuorille ryhmätoimintaa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää ryhmätoimintaa Lapuan kaupungin sosiaalitoimen nuorille asiakkaille. Ryhmätoiminnan on havaittu vaikuttavan nuorten elämään positiivisesti. Nuoret elävät sosiaalisesti erittäin aktiivista aikaa ja kaipaavat vuorovaikutussuhteita. Ryhmässä toimiessaan nuoret

saavat tavata toisia samassa elämäntilanteessa olevia, ja toiminnalla pyritään tukemaan nuorten elämänhallintaa. Ryhmässä toiminnalla pyritään tarjoamaan nuorille mahdollisuus pohtia omaan elämään liittyviä tärkeitä asioita yhdessä muiden samanikäisten nuorten kanssa. Opinnäytetyössä kuvataan ryhmätoiminnan kehittämisprosessia, jota seurattiin havainnointien, päiväkirjamerkintöjen ja nuorten kertomien kokemusten avulla. Ryhmän toimintaa edistettiin prosessin aikana suunnittelemalla, toteuttamalla suunniteltua ja arvioimalla sitä jatkuvasti.

2 Nuorten kanssa tehtävä sosiaalityö

Nuorisososiaalityön kehittäminen on listattu tärkeäksi asiaksi vuonna 2005 tehdyssä *Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä (2015) -toimenpideohjelmassa*. Siinä korostetaan nuorten ja lasten kanssa tehtävän käytännön sosiaalityön vahvistamista. Nuorten huomioon ottaminen yksilöinä, yhteiskunnan jäseninä ja erilaisissa sosiaalisissa suhteissa elävinä jää usein sosiaalityön ulkopuolelle. Vakiintuneilla sosiaalityön palveluilla ei ole pystytty ratkaisemaan esimerkiksi syrjäytymiseen liittyviä ongelmia. Nuorten kanssa tehtävässä työssä on nostettu tärkeiksi asioiksi luottamus, pitkäjänteisyys, asioiden hoitaminen saman henkilön kanssa sekä mahdollisuus keskustella asioista aikuisen kanssa. Haasteita nuorten kanssa toimimiseen aiheuttavat jäykät järjestelmät, jotka eivät mahdollista nuoren kokonaisvaltaisen tilanteen hoitamista. (Karjalainen & Sarvimäki (toim.) 2005,52.) Nuorten kanssa tehtävä sosiaalityö on usein vahvasti arkeen liitettyä. Sosiaalitoimen työntekijän on helppo tarttua nuoren tilanteeseen esimerkiksi, jos nuori lopettaa koulunkäynnin. Nuorten moninaiset ongelmat johtavat siihen, että nuorista tulee usein pitkäaikaisia sosiaalitoimen asiakkaita. Sosiaalityöllä ei välttämättä ole riittävästi resursseja kohdata nuoren todellista tarvetta. (Palola, Hannikainen-Ingman, Karjalainen 2012, 37-38.)

Lastensuojelun avohuollossa oli kaiken kaikkiaan 90269 lasta ja nuorta vuonna 2014. Asiakkaiden määrä lisääntyi 1,4 % edellisestä vuodesta. Osaksi tämä johtuu varmasti uudesta sosiaalihuoltolaista ja sen tarkoituksesta lisätä ennalta ehkäiseviä palveluita ja tuoda palveluita paremmin saataville. Lisäksi lastensuojeluilmoituksen tekemisen helpottuminen vuonna 2008 on osaltaan voinut vaikuttaa tähän. Eniten asiakkaina oli 16 - 17-vuotiaita nuoria. Lastensuojelun avohuollon asiakkaan tapaaminen voi olla joko pitkäkestoista tai tapaamisena on voitu sopia tietyksi ajankohdaksi. (THL 2015a.) Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että nuorella on jo usein monenlaista tuen tarvetta tullessaan lastensuojelun asiakkaaksi. Tämän vuoksi yhteiskunnassamme on ruvettu uudistamaan sosiaalipalveluja, jotta ne tulisivat lähemmäksi tavallisen ihmisen

arkea. Tukea on mahdollista saada nopeammin ja jo ennen kuin ongelmat ovat paisuneet liian suuriksi.

Sosiaalitoimen lastensuojelutyötä tulee tehdä hyvin lapsikeskeisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhempien tai muiden huoltajien ohella tulee kiinnittää huomiota myös lasten ja nuorten näkökulmaan ja heidän kanssaan työskenteleeseen. Myös heitä täytyy tavata ja heidän mielipiteitään ja toiveitaan tulee ottaa huomioon. (Räty 2015, 267 - 268.) Nuoret ovat usein melko näkymätön osa sosiaalityötä. He ajautuvat viranomaisten pariin usein vasta, kun ongelmat ovat jo todella suuria. Erityisesti tämä koskee 13 - 17-vuotiaita varhaisnuoria. Vaikka perhe olisikin jo sosiaalityön piirissä, saattavat nuoren asiat jäädä perheen kokonaistilanteen varjoon. Nuorten huomioon ottaminen on erityisen tärkeää ja ennaltaehkäisevää työtä. (Karjalainen & Sarvimäki (toim.) 2015, 50.)

Lastensuojelulain yhtenä tärkeänä tavoitteena on puuttua riittävän varhain perheen ongelmiin erilaisin keinoin, kuten erilaisin tukitoimin. Lisäksi lastensuojelun tulisi perustua ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen, että perheen ja lasten kanssa päästään työskentelemään yhteisymmärryksessä. Tämä tarkoittaa sitä, että perhettä ja nuorta on kuultava ja heidän toiveensa ja tarpeensa otettava huomioon, kun tukitoimia järjestetään. (Räty 2015, 8 - 9.) Myös ulkomailla on kiinnitetty huomiota lasten ja nuorten näkemyksiin osallistua lastensuojelun prosessiin. Aiheesta on tehty tutkimuksia, miten lapset ja nuoret kokevat omat mahdollisuutensa vaikuttaa omaan tilanteeseensa ja tukitoimiin. On otettu selvää esimerkiksi, kokevatko he, että heitä kuunnellaan ja huomioidaan prosessin aikana ja saadaanko aikaan luottamuksellinen suhde lapsen ja sosiaalityöntekijän välillä. (Cossar & Brandon & Jordan 2013, 103 - 110.)

Nuorten kanssa tehtävää sosiaalityötä halutaan vahvistaa ja sen vuoksi uudistamistyöhön halutaan ottaa enemmän mukaan asiakkaita, joille palveluita tarjotaan. Ensi- ja turvakotien liiton raportissa (2008) käsitellään lasten osallisuutta lastensuojelun kehittämisessä. Yhdeksi osallisuuden muodoksi ehdotetaan ryhmätoimintaa, jonka kautta päästään tuomaan lasten ja nuorten ajatuksia esiin. Raportissa ehdotetaan muun muassa, että entiset ja nykyiset lastensuojelun asiakkaat voitaisiin kutsua keskustelemaan määräteemoista ja sen

avulla saataisiin esimerkiksi omaa toimintaa uudistettua paremmaksi. Osallistumisessa täytyy kiinnittää huomiota lapsille ja nuorille sopiviin menetelmiin. (Oranen 2008, 43 - 44.) Helsingissä pyydettiin nuoria mukaan tuomaan omaa näkökulmaansa sosiaalityöntekijän työnkuvaan. Ideointi ja parannusehdotukset tuotiin esille ryhmätoiminnan avulla. Ryhmään valikoitui sosiaalityöntekijöiden nuoria asiakkaita. Tärkeintä oli huomata, miten nuoret ja sosiaalityöntekijät tulivat lähemmäksi toisiaan ja miten nuorten kuuleminen on vaikuttanut nuorten itsetuntoon, minäkuvaan ja muihinkin elämän osa-alueisiin. (Socca 2011.)

3 Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen lähtökohtia

Nuorten kanssa toteutettava sosiaalinen kuntoutus voi tarjota nuorelle monipuolista tukea elämänhallintaan. Kuntoutus voidaan liittää osaksi jo voimassa olevia palveluita tai rakentaa uusia palvelumuotoja. Nuorten palveluita halutaan parantaa ja samalla pyritään poistamaan nuorten kanssa huomattuja erilaisten palveluiden kompastuskiviä. Nuorille pyritään tarjoamaan enemmän sellaisia palveluita, joihin on helppo tarttua ja joka näyttäytyy toimivana vaihtoehtona. Yhä enemmän kiinnitetään huomiota nuorten arjenhallintaan liittyviin haasteisiin ja halutaan saada aikaan arkea lähellä olevia toimintamuotoja. Nuorten tilanne puhuttaa kansainvälisestikin, ja etenkin syrjäytymistä pyritään estämään.

Euroopan unioni pyrkii tukemaan nuorten työllisyyttä sekä sosiaalista osallisuutta työllisyys-, kasvu- sekä investointistrategian, EU:n varojen ja Eurooppa 2020 -strategiansa avulla. EU:n yhteisössä kehoitetaan jokaista jäsenvaltiota luomaan jokaiselle nuorelle paremmat mahdollisuudet kouluttautua ja työllistyä ja edistää jokaisen nuoren aktiivisuutta kansalaisena, sosiaalista osallisuutta sekä solidaarisuutta. Euroopassa on yhteensä noin 13,7 miljoonaa nuorta, jotka ovat ilman työtä tai koulutusta. Kuilu hyvä- ja huono-osaisten nuorten välissä syvenee Euroopassa. (EU Youth Report 2015, 8 - 10.)

NEET-indikaattoria (Not in Employment, Education or Training) käytetään maailmanlaajuisesti kuvaamaan nuorten syrjäytymistä. NEET on koettu hyödylliseksi indikaattoriksi kuvaamaan nuorten työllistymistä ja sosiaalista tilannetta. Euroopassa halutaan kiinnittää huomiota NEET-nuoriin ja pyritään poistamaan tätä ongelmaa. (Eurofound 2012, 19 - 20.) Myös Suomessa käytetään NEET-indikaattoria, ja muutamia tutkimuksia on tehty sen avulla. Vuonna 2012 Presidentti Sauli Niinistö kokosi työryhmän, jonka tehtävänä oli ehdottaa erilaisia keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Keskustelu asiasta kävi muutenkin vilkkaana, ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen haluttiin löytää keinoja. Presidentti halusi tuolloin lisätä arkikeskustelua ja arkisia toimia lasten ja nuorten syrjäytymisen torjumiseksi. (Suomen Tasavallan Presidentti, Uutiset 12.6.2012.) Työryhmän aikaansaamista ideoista koottiin nettisivut,

jotka herättivät monenlaista keskustelua. Kuitenkin presidentti antoi syrjäytymisen ehkäisemiselle lisäpotkua tekemällä jotain konkreettista.

Hallituksen strategisessa ohjelmassa (2015) otetaan nuoret ja heidän asemansa huomioon ja erityisesti halutaan mallintaa nuorisotakuu. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että syvennetään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä nuorten asioiden tukemisessa. Lisäksi tuetaan nuorten elämänhallintataitoja ja työllistymistä vahvistamalla palveluita sosiaali- ja terveysalalla. Hallituksen tarkoituksena olisi saada aikaan nuorisotakuun malli, jonka perusteella tukea tarvitsevan nuoren asioista olisi vastuu yhdellä toimijalla. Lisäksi koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia pyritään parantamaan erilaisin keinoin. (Hallitusohjelma 2015, 19.)

Lapsi- ja perhepalveluiden valtakunnallisen muutosohjelman LAPE:n (2016) tavoitteena on nykyistä lapsi- sekä perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat sekä paremmin yhteen sovitettut palvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016.) Valtakunnallinen LAPE haluaa muuttaa toimintakulttuuriamme lasten ja nuorten parissa työskentelevien kanssa. Toimintakulttuurin muutos vaatii ammattilaisiltakin uudistumista, parempia kohtaamisen taitoja ja yhtenäisempää lapsikäsitystä. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla olevassa blogissa kirjoitetaan, miten kuntien täytyy järjestää lapsille ja nuorille palveluita yli kuntarajojen ja huomioida lapset ja nuoret kokonaisina ihmisiä eikä vain puutteiden tai ongelmien näkökulmasta. (Aula 2016.) *Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan* -kärkihankkeelle on nimetty kesäkuussa 2016 johtoryhmä, jonka tarkoituksena on tukea nuorten elämänhallintaa, opintopolkujen rakentumista sekä työllistymistä. Johtoryhmän tehtävänä on kartoittaa toimintatapoja, jotka edesauttavat nuorisotakuun toteutumista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016a.) Yhä useampi nuorten kanssa toimiva on huomannut nuorten kanssa tehtävässä työssä puutteita, ja niihin halutaan löytää ratkaisuja. Nuorista halutaan tuottavia ja heitä pyritään siirtämään nopeasti eteenpäin, mutta ei ole vielä löytynyt keinoja, jotka auttaisivat kaikkia nuoria.

3.1 Lait sosiaalialan kehittämistyössä

Sosiaalialan kehittämistyössä on tärkeää noudattaa lakeja, jotka ohjaavat sosiaalityöntekijän työtä ja turvaavat asiakkaan ja työntekijän aseman. Opinnäytetyöni kannalta keskeisiä lakeja ovat lastensuojelulaki (417/2007), sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja nuorisolaki (72/2006). Lisäksi on tärkeää ottaa huomioon laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Seuraavaksi käyn läpi näitä lakeja opinnäytetyöni kannalta.

Lastensuojelulaki on tärkeässä osassa opinnäytetyössäni, koska työni toteutetaan sosiaalityöhön, tarkemmin määriteltynä lastensuojeluun, ja kaikki ryhmässä olleet ovat jollain tavalla lastensuojelun asiakkaita. Laissa lapsi on määritelty alle 18-vuotiaaksi ja nuori 18 – 20-vuotiaaksi. Lastensuojeluun liittyy monenlaisia palveluita. Lastensuojelulakiin kirjattiin muutoksia ja niiden tarkoituksena on ollut parantaa lastensuojelun ennaltaehkäisevää työtä ja tuoda lastensuojelun palvelut kaikille kuuluviksi hyvinvointipalveluiksi (1302/2014.) Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia tarjoamaan erilaisia tukitoimia lapsille ja heidän perheilleen tarpeen mukaan. Lastensuojelun laatusuosituksissa (2014) nostetaan esiin viisi lastensuojelun eettistä periaatetta: asiakkaiden ihmisarvo sekä perusoikeudet, lapsen etu, vuorovaikutus, ammattihenkilöstön työn laatu, vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri. Tärkeää on, että jokainen työntekijä arvioi omassa työssään tai työyhteisössään, miten suositukset toteutuvat ja toteutetaan. Laatusuosituksien mukaan on keskeistä, että järjestelmä yhtenäistyy ja asiakas osallistuu itseään koskevaan sosiaalityöhön. Laadukasta työtä tehtäessä täytyy uskaltaa muuttaa toimintaa ja lähteä rohkeasti kokeilemaan erilaisia keinoja kohdata asiakkaita. Laatusuosituksista nousee esiin lähtökoh-
tia opinnäytetyöni aiheelle.

Sosiaalihuoltolakiin kirjatut muutokset ovat opinnäytetyöni kannalta keskeinen lähtökohta. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittelee peruspalveluita ja pyrkii vähentämään korjaavien toimenpiteiden tarvetta. Uuden sosiaalihuoltolain tavoitteena on tuoda sosiaalihuollon palveluita lähemmäksi tavallisten ihmisten arkea ja taata palveluita jokaiselle. Sosiaalihuoltolakiin tehdyissä muutoksissa korostetaan yhä enemmän yhteistyötä lasten ja nuorten kanssa toimivien kesken sekä palveluiden miettimistä sellaisiksi, jotka parhaiten tukevat

lapsia ja heidän perheitään. Sosiaalihuoltolain muutoksilla pyritään lisäämään ennaltaehkäisevää toimintaa. Yleisesti tarvitaan asenteiden muuttamista siihen suuntaan, että vastuu lapsista ja nuorista on eri toimijoilla yhteinen. Tarkoituksena on, että jokainen, joka toimii lasten ja nuorten parissa, voi tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Palveluja pyritään monipuolistamaan niin, että kyettäisiin aikaisessa vaiheessa ottamaan huomioon lapsen tuen tarpeet. (Sosiaalihuoltolaki, soveltamisopas, 3,16.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) toisessa luvussa ja sen 9 §:ssä otetaan kantaa lasten ja nuorten hyvinvointiin. Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat asiat on otettava kokonaisvaltaisemmin huomioon kunnan viranomaisten työssä. Tarkoituksena on ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Lisäksi laissa mainitaan, että sosiaalihuollossa työskentelevän viranomaisen on välitettävä päätäjille ja kunnan muille asukkaille tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista, sosiaalisista ongelmista ja tarjottava omaa ammattitaitoa avuksi muille. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) toisen luvun 10 §:ssä kerrotaan siitä, miten lapsille ja nuorille ja heidän perheilleen tulisi järjestää palveluita, jotka tukevat heidän arkeaan, ja samalla olisi tärkeää ottaa huomioon lasten ja nuorten erityistarpeet ja saada asiakkaiden ääni kuuluville. Sosiaalihuoltolakiin lisättiin ensimmäisen kerran sosiaalinen kuntoutus lakisääteiseksi palveluksi myös nuorille.

Nuorisolain (72/2006) tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista. Lisäksi lain tarkoituksena on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisolain 2 §:ssä määritellään, keitä laki koskee. Nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta. Laissa määritellään muun muassa sosiaalinen vahvistaminen, joka sisältää nuorille tarkoitettuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Nuorisolakiin suunnitellaan tällä hetkellä uudistuksia, ja nuoria on osallistunut uudistusten tekemiseen. Tavoitteena on, että uusi nuorisolaki astuisi voimaan 1.1.2017. Valtioneuvosto on tiedottanut asiasta kesäkuun lopussa 2016. Lain tarkoituksena on, että nuorten edellytyksiä osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa vahvistetaan. Lisäksi edistetään nuorten yhdenvertaisuutta. Laissa myös pannaan toimeen uusi valtakunnalli-

nen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma, josta tulisi keskeinen valtion nuorisopolitiikan suunnittelun ja ohjauksen väline. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016b.)

Laki Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

Tässä laissa määritellään asiakkaan kannalta keskeisiä asioita. toiveet ja mielipiteet on otettava huomioon iän ja kehitysvaiheen mukaan. Lisäksi on toimitava alaikäisen edun mukaisesti. Luvussa 3 on määritelty myös salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Nämä ohjaavat sosiaalialan tutkimusta. Kaiken kaikkiaan on tärkeää toimia avoimesti ja huomioida asiakkaan asema ja oikeudet.

3.2 Sosiaalinen toimintakyky

Sirpa Kannasoja määrittelee nuorten sosiaalista toimintakykyä väitöskirjassaan *Nuorten sosiaalinen toimintakyky* (2013), joka käsittelee yläkouluikäisiä nuoria. Väitöskirjassa mukana olleet nuoret ovat itse saaneet olla mukana luomassa määritelmää. Väitöskirja avaa nuorten sosiaalista toimintakykyä nimenomaan yläasteikäisten näkökulmasta monipuolisesti. Väitöskirjassa tutkija tuo hyvin esiin sitä, miten tärkeää on päästä sisälle nuorten maailmaan, jotta heidän kanssaan päästään työskentelemään. Väitöskirjassa tuodaan esiin myös se totuus, että monet tekijät vaikuttavat nuorten toimintakykyyn ja käyttäytymiseen. Nuorten elämässä on monenlaisia muuttujia, joilla voi olla vaikutusta sosiaaliseen toimintakykyyn.

Kannasojan väitöskirjassa nostetaan esiin kolme sosiaalisen toimintakyvyn kannalta merkittävää tekijää. Nämä ovat suunnitelmallisuus, lojaalius ja itsevarmuus. Tutkimuksessa todetaan, ettei nuorten sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuta perheen taloudellinen tilanne tai vanhempien sosioekonominen tausta vaan enemmänkin perheen sisäiset suhteet ja toimintatavat. Tutkimuksessa todetaan, että perheellä, vanhemmuustyylillä ja perheen konfliktien määrällä on vaikutusta tyttöjen ja poikien sosiaaliseen toimintakykyyn. Perheen merkitys korostuu tytöillä ja pojilla eri tavalla. Pojilla tärkeässä asemassa ovat perustarpeet, kun taas tytöillä koskettamisen luontevuus on tärkeää. Nuorten sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttaa sukupuoli, mutta nuoret ovat muutenkin erilaisia ja toimivat eri tavalla. Tutkimuksessa nuoret on jaettu tutkimustulosten

perusteella tyyppeihin sosiaalisen toimintakyvyn mukaan. Nämä erilaiset nuorityypit opettelevat eri tavoin hallitsemaan arkeaan ja irtautumaan perheestään hiljalleen.

Vaikka sukupuolien välillä on eroja, tutkimuksessa nousi yksi yhteinen toimintakykyä heikentävä tekijä kuitenkin vahvasti esiin. Sekä tyttöjen että poikien itsevarmuutta heikentää huomattavasti kiusaaminen. (Kannasoja 2013, 152 - 169.) Myös Liisa Keltikangas-Järvinen nostaa kirjassaan esiin kiusaamisen ja sen, miten se saattaa vaikuttaa nuoren koko kehityksen muuttumiseen. Kirjassa selvitetään, että vanhemmilla on merkittävä rooli sosiaalisten taitojen kehityksessä myös nuoruudessa. Niin ikään korostuu myös se, että tyttöjen ja poikien sosiaaliset taidot ohjautuvat eri tavoilla. (Keltikangas- Järvinen 2010, 178-179, 192.)

Sosiaalinen toimintakyky merkitsee taitoja, tapoja, itsevarmuutta ja monia muita nuoren elämään liittyviä asioita. Niiden avulla nuori rakentaa omaa minäkuvaansa ja uskoa tulevaisuuteen. Nuori tarvitsee aikuisia, jotka ohjaavat häntä hallitsemaan omaa elämäänsä, vapaa-aikaa ja arkea kokonaisuudessaan. Jos nuori ei saa tukea näihin asioihin omasta kodistaan, voi olla tarpeen hakea tukea muilta aikuisilta. Silloin usein nuoren tilanteeseen tulee mukaan sosiaalityöntekijä, joka pyrkii auttamaan nuorta eteenpäin.

3.3 Osallisuus ja arjenhallinta

Nuorten elämä on muuttunut merkittävästi viime vuosina. Sosiaaliset suhteet, koulunkäynti ja vapaa-aika ovat muuttaneet muotoaan. Muutokset vaikuttavat monella tapaa nuorten kaveri- ja perhesuhteisiin, työelämään, koulutukseen ja elämäntyyliin yleisestikin. (Furlong & Cartmel 2007, 1.) Nuorten elämässä erityisesti arjenhallintaan liittyvät haasteet aiheuttavat syrjäytymistä. Arjenhallinta oli yksi lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2012 - 2015 suurista teemoista. Arjenhallinta on hyvin moniulotteinen kokonaisuus, jossa ongelmia ilmenee eri osa-alueilla. Kehittämisohjelmassa on nostettu kolme pääteemaa: osallisuus, yhdenvertaisuus ja arjenhallinta. Osallisuus koetaan tärkeäksi asiaksi. Lasten ja nuorten aktiivisuus yhteiskunnassa tuottaa heille osallisuutta, ja tämän vuoksi heille täytyy tarjota erilaisia osallisuuden kokemuksia.

Yhdenvertaisuus perustuu siihen, että jokaisella on samanlaiset lähtökohdat yhteiskunnassa riippumatta taustoista. Lisäksi ihmisten erilaiset erityistarpeet otetaan huomioon.

Arjenhallintaa tarkastellaan elämänhallinnan kautta ja se jaetaan sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. Kehittämishjelmassa paneudutaan erityisesti ulkoiseen elämänhallintaan. Lapsi tai nuori kykenee kehitysvaihe huomioon ottaen ottamaan vastuuta elämästään, taloudestaan ja henkisestä hyvinvoinnistaan. Arjenhallinnassa korostuu perheen, kasvattajien ja aikuisten rooli. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 7.) Arjenhallintaa lisäämällä pystytään löytämään nuorille enemmän keinoja oman elämän tasapainon löytämiseen. Myös nuorisobarometrissä arjenhallinta on osoittautunut tärkeäksi. Nuorisobarometrissä (2015) arjenhallintaan liittyvässä tutkimuksessa käsiteltiin nuorten arkea hyvin laaja-alaisesti. Arki sisältyy jokaisen elämään ja vaikuttaa suuresti hyvinvointiin ja tasa-arvoisuuteen yhteiskunnassa. Pahimmillaan arki on kaaosta ja aiheuttaa pahoinvointia ja eriarvoisuutta. Nuorisobarometrin tarkoituksena on tutkia enemmän nuorten elämää kotoa käsin. (Nuorisobarometri 2015, 7.) Kotona tapahtuu paljon asioita, joilla on vaikutusta pitkälle nuoren elämässä. Kotoa opitaan arjenhallintaan liittyviä taitoja.

Monissa nuorten arjenhallintaan liittyvissä asioissa on menty Suomessa myös parempaan suuntaan. Suomessa on tehty mittava kouluterveydenhuollon tutkimus, jossa on perehdytty nuorten hyvinvointiin. Tämä tutkimus saavuttaa valtaosan nuorista. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000 -2013 (Luopa yms. 2014) kokoaa nuorten hyvinvointiin liittyvää tietoa koululaiskyselynä 14 vuoden ajalta. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että moni nuorten asia on mennyt parempaan suuntaan. Monen nuoren elinolosuhteet ovat parantuneet ja vanhempien kanssa on nykyään parempi keskusteluyhteys. Vanhemmat myös tietävät, missä nuori viettää vapaa-aikaansa. Nuorilla on enemmän ystäviä. Koulun olosuhteet ovat muuttuneet mielekkäämmiksi, ja nuoret kokivat, että osallisuus on lisääntynyt koulumaailmassa. Toisaalta koulukiusaaminen on lisääntynyt vuosituhannen alusta. Ammatillisessa koulutuksessa nuoret kokivat, että heidän koulunsa työilmapiiri on heikentynyt. Tyttöjen oppimisvaikeudet ovat lisääntyneet reilun kymmenen vuoden aikana sekä peruskoulussa että lukiossa. Tytöt olivat myös ahdistuneempia kuin pojat. (Luopa yms.

2014, 20 - 34.) Yhteisöllisyys on lisääntynyt ja nuorten kanssa työskentelevät kiinnittävät siihen enemmän huomiota. Samaan aikaan yksinäisyys ja siihen liittyvät ongelmat heijastuvat vapaa-aikaan.

3.4 Vapaa-aika

Nuorille vapaa-aika on iso areena, jossa opitaan paljon sosiaalisia taitoja ja jaetaan kokemuksia toisten nuorten kanssa. Vapaa-aika voi olla myös yksinäistä. Nuorison vapaa-aika on muuttanut muotoaan yhteiskunnan muuttuessa. Erik Allardt on ollut myös kiinnostunut nuorison vapaa-ajasta jo 1958, jolloin hän on ollut mukana yhteiskunnallisen korkeakoulun tutkimuslaitoksen tutkimuksessa, jossa tutkittiin nuorison harrastuksia ja yhteisön rakennetta. Jo siinä viitattiin syrjäytymiseen ja vapaa-ajan kavereussuhteiden vaikutuksista siihen. Tutkimuksessa puhuttiin eristyneistä nuorista, joilla oli selkeästi samankaltaisia sosiaalisia haasteita kuin nykypäivän syrjäytyneillä nuorilla. Tutkimuksessa tuodaan esiin, miten paljon nuoren eristymisen muista vaikuttaa hänen elämänsä mielekkyyteen ja sosiaalisiin suhteisiin. (Allardt, Jartti, Jyrkilä, Luttunen, 1958, 135 - 145.) Nuorten vapaa-aikaan liittyvässä tutkimuksessa selvitettiin, miten nuoret käyttävät vapaa-aikaansa. Yksi nuorille tärkeä asia on kaverit ja heidän kanssaan vietetty aika. Yli puolet 7 - 29-vuotiaista tapaa kavereitaan päivittäin, ja alle 15-vuotiaista jopa kolme neljästä tapaa ystäviään päivittäin. (Myllyniemi & Berg 2013, 19.) Kyselyssä kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että juuri alle 20-vuotiaiden kavereiden tapaamistahti on harventunut kymmenen vuoden aikana. Mielenkiintoista on se, että juuri tämän ikäiset viettävät kuitenkin paljon aikaa sosiaalisissa paikoissa kuten kouluissa. (Myllyniemi yms. 2013, 22.)

Onko digiaika tuonut mukanaan erilaisia ystävyys-suhteita, ja miten nuoret niihin suhtautuvat? Tutkimuksessa tarkasteltiin myös nuorten nettikäyttäytymistä ja sitä, miten nuoret pitävät yhteyttä kavereihinsa. Osa nuorista oli aktiivisia ja kommunikoi ahkerasti sekä netin kautta, että tapasi kavereita säännöllisesti ja oli näin heidän kanssaan vuorovaikutuksessa kasvotusten. Osa nuorista oli vähemmän kasvokkain kontaktissa kavereihinsa ja kaverisuhteita pidettiin yllä enemmän netin välityksellä. Kannasojan väitöskirjassa *Nuorten sosiaalinen toimintakyky* (2013) otetaan lukuun myös Internet-sosiaaliset nuoret,

joilla on tutkimuksen mukaan paljon sosiaalisia taitoja. Nuoret itse eivät osanneet selkeästi osoittaa, onko runsas tietokoneen välityksellä tapahtuva kommunikointi hyvä vai huono asia. (Kannasoja 2013, 168.)

Vapaa-aikaan liittyvässä tutkimuksessa kuitenkin kiinnitetään huomiota siihen, miten tyytyväisiä nuoret ovat oman elämänsä eri osa-alueisiin ja että kaverisuhteilla on yhteys mielekkääseen vapaa-aikaan. Tutkimuksessa todetaan, että kaikkein tyytyväisimpiä ovat ne nuoret, joiden ystävyysuhteet painottuvat kasvokkain kohtaamiseen. Tutkimuksesta selvisi myös se, että yksinäisyyden kokemus liittyi enemmän sosiaalisten kontaktien määrään kuin ystävien lukumäärään. (Myllyniemi yms. 2013, 26 - 29, 52.) Myös Liisa Keltikangas-Järvinen (2010) kirjoittaa kirjassaan, miten tärkeää varsinkin murrosikäisille on sosiaalinen status ja sosiaalinen suosio. Kaveriporukan ulkopuolelle jäämiseen liittyy erityisen suuri vaara murrosiässä. Usein lapsen saavuttama paikka kaveripiireissä pysyy samanlaisena ja sitä on vaikea muuttaa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 192 - 194.)

Nuoret tarvitsevat sosiaalisia kontakteja ja kaipaavat edelleen kasvokkain tapaamisia, vaikka sosiaalinen media on noussut yhdeksi tärkeäksi sosiaalisten suhteiden ylläpitovälineeksi. Tämä puoltaa myös ajatusta siitä, että ryhmätöinnin kautta nuori voi saada tärkeitä sosiaalisia kontakteja ja kasvokkain kohtaamista.

4 Sosiaalinen kuntoutus

Vuonna 2005 tehdyssä sosiaalityön raportissa on kuvattu sosiaalityön muutosta yhä kuntouttavampaan suuntaan, jolloin asiakkaat saavat enemmän keinoja oman elämänsä hallintaan. Kuntouttavalla sosiaalityöllä pyritään paremmin löytämään ratkaisuja aikuissosiaalityön sekä nuorisososiaalityön haasteisiin. Erityisesti nuorissa on kiinnitetty huomiota siihen, miten elämänhallintataitojen haasteet vaikuttavat suoraan esimerkiksi nuoren opiskeluun sekä työllistymiseen. Elämänhallinnan täytyy olla kunnossa, jotta nuori kykenee hoitamaan opiskelu- ja työasioitaan. Sosiaalinen kuntoutus tukee nuorta kokonaisvaltaisesti ja usein auttaa nuorta saavuttamaan elämänhallinnan, jolloin nuori parhaassa tapauksessa pääsee takaisin yhteiskuntaan ja kokee itsensä tärkeämmäksi. Tunne siitä, että kuuluu johonkin, vähentää puolestaan syrjäytymistä. Sosiaalinen kuntoutus voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Erilaisilla projektimaisilla työskentelytavoilla ja yhteistyöverkostojen mutkattomalla yhteistyöllä sekä sosiaaliohjauksella on saatu nuoret toimimaan uusin tavoin. (Karjalainen & Sarvimäki (toim.) 2015, 43 - 44.) Valtakunnan tasolla sosiaalista kuntoutusta on aloitettu edistämään SOSKU-kehittämishankkeella, jonka tavoitteena on uudistaa valtakunnallisia toimintamalleja sosiaaliseen kuntoutukseen. Niitä tuetaan koulutuksella sekä tutkimuksella. Uudistaminen tukee uutta sosiaalihuoltolakia ja sen toteutumista. Hanke toteutetaan vuosina 2015 - 2018. (THL 2015b.)

Sosiaalisen kuntoutuksen käsitettä on yritetty määritellä jo usean kymmenen vuoden ajan. Se on kategorisoitu yhdeksi kuntoutuksen osa-alueeksi lääketieteellisen tai ammatillisen kuntoutuksen rinnalle. Konkreettisemmin se mielletään syrjäytymistä ehkäiseväksi työksi. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittyminen on ollut kuitenkin hyvin vähäistä. Tämä johtuu varmasti osaksi siitä, että sosiaalinen kuntoutus käsitteenä jättää tilaa hyvin monenlaiselle toiminnalle, joka aktivoi tai edesauttaa ihmisen toimintakykyä yhteiskunnassa. Sosiaalisella kuntoutuksella ei ole aikaisemmin ollut myöskään lainsäädäntöä tai muuta ohjaavaa säännöstöä takanaan. Uuden sosiaalihuoltolain myötä tähän tilanteeseen tuli muutos, sillä sosiaalinen kuntoutus sai määritelmän. Tämä tarkoittaa

sitä, että kuntien tulee järjestää sosiaalista kuntoutusta osana sosiaalityötä. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, 6.)

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu olennaisesti hyvinvointi, koska sosiaalisella kuntoutuksella pyritään parantamaan ihmisen hyvinvointia kuntouttamalla hänen sosiaalista elämäänsä ja vahvistamalla elämänhallintaan liittyviä taitoja. Erik Allardt määrittelee hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia tarvekäsitteen avulla. Hänen mielestään hyvinvointi on tila, jossa ihmiset saavat mahdollisuuden saada keskeisimmät tarpeensa tyydytetyksi. Hänen mukaansa ihmisellä on erilaisia tarpeita, jotka on jaoteltu kolmeen perusluokkaan: elintaso (having), yhteisyyssuhteet (loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (being). Hänen teoriansa pohjautuu yksilöön ja yksilön tarpeiden tyydyttymiseen. (Allardt 1976, 21.) Myös sosiaalinen kuntoutus pyrkii yksilöllisesti tukemaan ihmisen hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien toteutumista.

Käytännön näkökulmasta katsottuna sosiaalinen kuntoutus tarkoittaa sosiaalityön sekä sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea. Kuntoutuksen keinoin pyritään vahvistamaan sosiaalista toimintakykyä, pyritään estämään syrjäytymistä ja edistetään osallisuutta. Sosiaaliseen kuntoutukseen voidaan sisällyttää asiakkaiden työmarkkinavalmiuksia ja elämänhallintataitoja tai tukea asiakkaiden toimintakykyä ja elämänhallintataitoja. Kuntoutussäätiön teemanumerossa Aulikki Kananojan artikkeli sosiaalisesta kuntoutuksesta käsitteen määrittelymisen kannalta liittyy sosiaalisen kuntoutuksen myös sosiaaliseen toimintakykyyn. Hänen mielestään olennaisinta sosiaalisessa kuntoutuksessa on ihmisen hyvinvointiin liitetyt konkreettiset toimenpiteet, jotka ovat jokaisella asiakkaalla hyvin henkilökohtaiset. Sosiaalinen kuntoutus on tarkoitukseltaan asiakkaan oman kuntoutumisen tukemista, vahvuuksien löytämistä arjesta selviytymiseen. (Kananoja 2012, 36 - 39.)

Kananoja listaa sosiaaliseen kuntoutukseen liittyviä asiakkaiden erilaisia tarpeita, joista palvelua ruvetaan rakentamaan. Näitä ovat

- ihmisen identiteettiin ja erilaisiin rooleihin liittyvät muutostarpeet,
- ihmissuhteisiin ja niiden muutoksiin liittyvät tarpeet,
- vapaa-ajan toiminnan muutoksiin liittyvät tarpeet,

- sosiaalisen toimintakyvyn, arjenhallintaan ja yhteiskunnan erilaisiin pelisääntöihin liittyvät tarpeet,
- osallisuuteen, vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen elämään liittyvät tarpeet,
- syrjäytymiseen ja sen ehkäisemiseen liittyvät tarpeet. (Kananoja 2012.)

Tämän perusteella voidaan ajatella, että sosiaalista kuntoutusta on hyvin monenlaista, ja tämä saattaa aiheuttaa keskustelua siitä, onko sosiaalinen kuntoutus vain sana, jonka alle voi liittää monenlaista tekemistä, vai onko se oikeasti sosiaalityön asiakkaan tarpeellinen kuntoutuksen muoto, jonka avulla saadaan aikaan tuloksia. Jokaiselle asiakkaalle kuntoutus muotoutuu hyvin henkilökohtaisista lähtökohdista ja hyvin yksilöllisesti. Kananoja nostaakin artikkelissaan esiin, että sosiaalisen kuntoutuksen kannalta on erityisen tärkeää tehdä kuntoutuksen pohjaksi yksilöllinen elämäntilanteen kartoitus ja tuen tarpeen arviointi kuntoutujan kanssa yhdessä. (Kananoja 2012, 39.)

Elina Palolan artikkelissa (2014) otetaan kantaa nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen ja siihen liittyviin kehitystarpeisiin. Palolan mukaan Suomessa järjestetään vielä melko vähän sosiaalista kuntoutusta nuorille, eivätkä palvelut vastaa nuorten tarpeisiin. Näin todetaan myös sosiaali- ja terveysministeriön kyselyssä (Tuusa ym. 2014, 19 - 21). Nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta tehty selvitys on osana hallituksen tekemää laajaa kuntoutus selvitystä. Nuorten huomioonottaminen sosiaalityössä on yhä tärkeämpää, ja sosiaalinen kuntoutus tähtää nuorten palvelujen turvaamiseen ja palveluiden yhtenäistämiseen. Joillakin paikkakunnilla on onnistuttu jo toteuttamaan toimivaa sosiaalista kuntoutusta nuorille. Näissä palveluissa on ollut keskeistä palveluintegraatio: palveluita on yhdistetty niin, että nuori saa kaiken tuen ja avun saman katon alta. Tämä ”yhden luukun” periaate näyttää toimivan erityisesti nuorilla. Palveluita on järjestetty eri painoituksin kuntien tarpeita vastaamaan, mutta samalla on kuitenkin kuunneltu nuorten omaa ääntä ja toiveita. (Tuusa ym. 2014, 27.)

Sosiaalinen kuntoutus vaatii aikaa ja yhteistoimintaa onnistuakseen. Sosiaalisen kuntoutuksen onnistumiseen tarvitaan verkostoitunutta, monialaista ja moniammatillista työskentelyä. Tällainen työskentely vaatii paljon dialogia, yhteyksien rakentamista sekä useiden näkökulmien yhteen sovittelua. Sosiaali-

nessa kuntoutuksessa on tärkeää, että palvelutarpeet selvitetään monipuolisesti. Tämä ei ole kuitenkaan helppoa etenkin nuorilla, koska heidän kanssaan tarvitaan erilaista lähestymis- ja nuoren asioiden selvittämiskykyä. Tarvitaan taitoa toimia nuorten kanssa sekä tietynlaista herkkyyttä löytää ja tunnistaa nuorten tuen tarpeita. Tarvitaan kasvokkain kohtaamista ja aikaa. Sosiaalinen kuntoutus on tällä hetkellä ajankohtainen, sillä meidän kansalaisten osallistumiseen, selviytymiseen ja toiminta- ja työkykyyn liittyvät kysymykset ovat yhä monimutkaisempia. Yhteiskuntamme taloudelliset vaikeudet ja nopeat muutokset vaikuttavat yhä enemmän yksilöihin ja lisäävät ihmisten eri arvoisuutta, luovat lisää pettymyksiä ja pudottavat ihmisiä erilaisten vuorovaikutussuhteiden ulkopuolelle. Yhteiskunnan marginaaliin voivat joutua niin lapset, nuoret, työssäkäyvät kuin ikäihmisetkin. Kun ihmisen lähiyhteisöt murenevat, voi sosiaalisesta kuntoutuksesta saada tukea. (Rajavaara & Karjalainen 2012, 4.)

Sosiaalinen kuntoutus muutettiin pakolliseksi uuteen sosiaalihuoltolakiin, koska huomattiin, etteivät jo vakiintuneet sosiaalitoimen kuntoutuspalvelut tarjonneet tarvittavaa tukea kaikille kuntoutusta tarvitseville. Yhteiskuntamme tarvitsee palveluita syrjäytymisvaarassa oleville nuorille tai vajaakuntoisille henkilöille, joiden on vaikeaa palata takaisin työelämään. Sosiaalisella kuntoutuksella halutaan erityisesti parantaa ihmisen kykyä selviytyä arjesta ja vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta. (Palola 2012, 31 - 32.) Sosiaalinen kuntoutus on esitelty uudessa sosiaalihuoltolaissa myös nuorten osalta. Selvitysten perusteella sosiaalisen kuntoutuksen kohderyhmänä nähdään nuoret, joilla on samanaikaisesti monenlaisia ja usein pitkäaikaisia elämänhallintaan liittyviä ongelmia. Tällaisia ongelmia ovat kouluvaikeudet, oppimisvaikeudet, koti- ja perhevaikeudet, tulottomuus, työ- tai opiskelupaikan puuttuminen, asunnottomuus tai irrallisuus uudessa asuinpaikassa, mielenterveys- tai päihdeongelmat tai rikollisuus. Ongelmiin ei useinkaan löydy ratkaisua muista palveluista. (Tuusa 2015, 14.)

4.1 Ryhmätoiminta toiminnallisena sosiaalisen kuntoutuksen muotona

Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen raportista nousee esiin kehittämiskohteeksi se, että sosiaalihuoltolain mukaisesti nuorten palveluihin tulisi liittää yksilöllistä

ja ryhmämuotoista tukea ja valmennusta, jonka avulla pystytään edistämään nuorten osallisuuden kokemusta, elämänhallintaa, vuorovaikutustaitoja, tulevaisuuden suunnittelua, arjessa selviytymistä sekä itsenäistä asumista. (Tuusa ym. 2014, 58 - 59.) Artikkelissa (2015) Tuusa ja Ala-Kauhaluoma tuovat esiin hyviä ja toimivia sosiaalisen kuntoutuksen käytänteitä, joita joissain kunnissa jo käytetään. Siellä mainitaan yksilöllinen sekä ryhmämuotoinen tuki ja valmennus arjessa selviytymiseen. Esille nostetaan käytännönläheiset valmennukset, esimerkiksi ruuan valmistukseen, asioiden hoitamiseen ja itsenäiseen asumiseen valmentavat toimet. Lisäksi siinä mainitaan nuorten osallisuutta lisäävä vertaistuki, nuorten aktivointi erilaisten järjestöjen kautta. (Kuntoutus 2015, 36 - 37.)

Ryhmä muodostuu kahdesta tai useammasta jäsenestä, jotka ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja muodostavat sosiaalisia suhteita toistensa kanssa (Donelson & Forsyth 2009, 3). Ryhmädynamiikasta on erilaisia teorioita. Ryhmän jäsenten väliset suhteet muuttuvat ryhmän edetessä, kun ollaan yhdessä ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tapahtumiin liittyy muutakin kuin vain suunniteltua toimintaa, ja ryhmässä vaikuttavat monenlaiset tunteet. (Niemistö 2012, 17.) Ryhmätoiminta antaa paljon konkreettisia mahdollisuuksia järjestää nuorille sosiaalista kuntoutusta. Toiminnalliset kokemukset auttavat nuoria ryhmä- ja yksilötasolla monipuolisesti. Sosiaalinen kuntoutus on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista. Sillä tähdätään arjen selviytymiskeinojen ja elämänhallinnan paranemiseen. Sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelu ja toteutus ovat pääosin kuntien sosiaalihuollon vastuulla. Sosiaalihuolto tekee kuitenkin tiiviisti yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Tuusa ym. 2014, 6.)

Nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen tulee liittää monenlaista toimintaa ja tekemistä. Sosiaalinen kuntoutus on myös osaltaan ihmisen sosiaalista vahvistamista ja toiminnallisena toteutuksena mahdollistaa nuorille monenlaisten arjen taitojen oppimista sosiaalisessa ympäristössä. Sosiaalisen kuntoutuksen ajankohtaisuus haastaa pohtimaan ryhmätoimintaa kokonaisvaltaisena asiakkaan tukemisena, johon liittyy monenlaisia prosesseja. Lisäksi Suomen tämänhetkinen taloudellinen tilanne haastaa ammattilaisia viemään palveluita siihen suuntaan, että niistä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty asiakkaan tilanteen kannalta. Selvitystyössä on todettu, että yksi merkittävä sosiaalisen

kuntoutuksen kohderyhmä on sijaishuollon nuoret. Näistä erityisesti jälkihuollon nuoret kokevat usein, että jäävät tyhjän päälle ilman tukea. Näillä nuorilla on usein hyvin pienet sosiaaliset verkostot ja ainoita läheisiä saattavat olla vain sosiaalialan ammattilaiset. Artikkelissaan *Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäisten tyttöjen kokemana* Elina Pekkarinen kirjoittaa ryhmätoiminnasta ja sen haasteista lastensuojelussa. Ryhmätoiminta menetelmänä haastaa lastensuojelussa sosiaalityön perinteisemmät menetelmät, joissa kohdataan usein vain yhtä asiakasta kerrallaan. Ryhmä osana lapsen tai nuoren asiakasprosessia tuo mukanaan uusia ulottuvuuksia. Tärkeää ryhmätoiminnassa on järjestää ja vahvistaa sellaista sosiaalista toimintaa, joka tukee nuoren hyvinvointia ja vähentää sen mahdollisia esteitä. (Heikkinen, Levamo, Parviainen & Savolainen 2006.)

5 Opinnäytetyön tavoitteet

Rajasin tämän opinnäytetyön käsittelemään ryhmätoiminnan kehittämistä sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta, koska aihe on ajankohtainen ja koettiin tärkeäksi opinnäytetyön viitekehykseksi. Tämä opinnäytetyö tähtää toimintatavan sisäiseen kehittämiseen ja on selkeästi rajattu Lapuan kaupungin sosiaalitoimen nuorille asiakkaille toteutettuun ryhmätoimintaan. Ryhmätoiminta lähtee liikkeelle siitä ajatuksesta, että saisimme aikaan nuorille heidän tarpeisiin sopivaa toimintaa. Tarkoituksena ei ole suunnitella liikaa ryhmätoiminnan sisältöä vaan muokata toimintaa ryhmän tapaamisten edetessä. Sitä kutsutaan prosessorientoituneeksi kehittämiseksi, jossa muutokset ovat koko ajan mahdollisia. Tärkeää on havainnoida ja arvioida ryhmäprosessia ja sen etenemistä. Tähän liittyy erilaisia vaiheita. (Toikko ym. 2009, 51 - 57.)

Opinnäytetyöllä pyritään hakemaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Minkälaista sosiaalista kuntoutusta saadaan aikaan ryhmätoiminnalla?
2. Mitä asioita nuoret pitävät tärkeinä sosiaalisessa kuntoutuksessa?
3. Mihin asioihin tulee kiinnittää huomiota järjestettäessä ryhmätoimintaa nuorille asiakkaille?

Sosiaalialan palveluiden tehostaminen on hyvin konkreettista työtä, jolla tähdätään tarkasti määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. Kehittämisen näkökulmasta voidaan tehostaa joko toimintatapaa tai toimintarakenteita. Konkreettisesti tämä voi tapahtua, joko yksilötasolla tai laaja-alaisemmin koko organisaatiota käsittelevänä toiminnan edistämisenä. Tavoitteet voivat tulla joko ulkoapäin tai toimijat voivat määritellä ne itse. (Toikko & Rantanen 2009, 14 - 15.) Opinnäytetyön, työelämän ja sosiaalialan palveluiden edistämisen näkökulmasta katsottuna on merkityksellistä löytää tutkimuksellinen ote opinnäytetyöhön. Tutkimuksellinen ote lähtee liikkeelle tutkijan keinoista liittää konkreettisesti sosiaalityön kentällä tapahtuvat palveluihin kohdistu toiminta teoreettiseen viitekehykseen.

Opinnäytetyö, oli se sitten laadullinen tai määrällinen tutkimus, tarvitsee aina viitekehyksen. Tämä opinnäytetyö on laadullinen, jolloin tutkimuksen kannalta on tärkeää hankkia taustatietoa. Viitekehyksen tarkoituksena on hahmottaa tutkittava ilmiö kokonaisvaltaisesti. Tässä opinnäytetyössä teoreettinen viitekehys sisältää tutkittua tietoa nuorista ja heidän kanssaan tehdyistä työskentelytavoista ja niiden kehittämistarpeista. Tämän lisäksi tutkimuksen kannalta on tärkeää nostaa esiin toimintaa säätelevät lait ja hyvät tieteelliset käytännöt. (Eskola & Suoranta 2008, 20.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä tutkittavien osallistuvuus. Se on keskeinen osa laadullista tutkimusta, ja erityisesti kenttätyö antaa mahdollisuuden päästä hyvin lähelle tutkittavia. Tällaisessa tilanteessa tutkijan täytyy erityisesti pohtia omaa tutkimussuhdettaan tarkasti. (Eskola & Suoranta 2008, 17 - 18.) Kehittämisprosessiin liittyy olennaisesti jatkuvasti tapahtuva ideointiin, joten tämä opinnäytetyö on osaltaan myös innovaatiotoimintaa. Innovaatiotoiminta voidaan jakaa kahteen suuntaukseen, tavoitelähtöiseen tai käytäntölähtöiseen innovaatiotoimintaan. Usein näiden innovaatiosuuntauksien yhdistäminen luo parhaita uusia toimintatapoja, koska ne tukevat toisiaan. (Inno-Vointi 2016. Nettijulkaisu.)

6 Ryhmätoiminnan suunnittelu ja toteutus

Ryhmätoiminta eteni eri vaiheiden kautta syksystä 2015 kevääseen 2016. Tärkeä asia oli säilyttää tietynlainen vapaus tekemiselle, että toiminnan aikana syntyvät muutostarpeet pystytään havaitsemaan. Opinnäytetyössäni se tarkoitti käytännössä sitä, että toimintaa pystyttiin arvioimaan ja muuttamaan koko sen ajan, eikä sitä oltu liian tarkasti määritelty. Lisäksi teoriatietoa haettiin opinnäytetyön eri vaiheissa aina, kun sitä pidettiin tarpeellisena. Vaikka tutkijalla on enemmän vapauksia, tavoitteiden täytyy olla selkeitä alusta lähtien.

Ryhmätoiminta lähti liikkeelle, kun otin yhteyttä Lapuan kaupungin sosiaalitoimen vastaavaan perheohjaajaan syksyllä 2015 ja kyselin mahdollista tarvetta opinnäytetyölle. Itse olin kiinnostunut ryhmätoiminnasta ja toin asian esiin. Sillä hetkellä vastaava perheohjaaja ei osannut vielä vastata asiaan, joten sovimme, että olemme yhteydessä myöhemmin. Joulukuussa vastaava perheohjaaja ilmoitti, että heillä olisi tarvetta aloittaa ryhmätoimintaa nuorille asiakkaille ja kysyi halukkuuttani ruveta työstämään toimintaa yhdessä toisen heidän työntekijän kanssa. Tarkoituksena oli toteuttaa ryhmätoimintaa erilaisissa elämäntilanteissa oleville lastensuojelun nuorille, jotka kaikki kaipaivat tukea omaan elämäänsä ja arkeensa. Tässä kappaleessa kuvaan sitä, miten ryhmätoiminta eteni käytännössä eri vaiheiden kautta. Prosessin läpi viemiseen liittyy erilaisia vaiheita, joiden kautta se etenee ja saavutetaan haluttuja tuloksia. Tässä opinnäytetyössä olen edennyt seuraavien vaiheiden kautta. Vaiheita ovat kehittämisen perustelu, ryhmän organisointi, varsinainen kehittämistoiminta ja arviointi.

6.1 Ryhmätoiminnan kehittämisen perustelu

Opinnäytetyön alkuvaiheessa haastattelin työntekijöitä ja kokosin heiltä saatuja toiveita ja odotuksia. Tämä alkuvaihe on erittäin olennainen osa tavoitteiden asettelua. Tässä vaiheessa arvioidaan, mitkä tarpeet nousevat esiin ja mitä halutaan tarkalleen ottaen tehdä. Olennaista on, että tässä vaiheessa määritellään toiminta ja haetaan vastausta kysymykseen, miksi jotakin pitää juuri nyt muuttaa. (Toikko ym. 2009, 56 - 57.)

Tapasin alkuvaiheessa sosiaalitoimen työtiimiä, jossa oli mukana sosiaalityöntekijöitä, perheohjaajia ja sosiaalihoitaja. Kävimme heidän kanssaan läpi opinnäytetyötäni ja annoin heille tehtävän, jolla saatiin kartoitettua tiimille tärkeitä asioita, joiden tulisi näkyä toiminnassa. Tiimin tapaamisen teemana oli selkeyttää olennaiset käsitteet ja tavoitteet pyramidiharjoituksen avulla tiimin kuvaamana. Laadin tiimille pyramidiharjoituksen, jonka avulla voi tiivistää ja pelkistää keskeisiä asioita isommalta joukolta. Sillä otettiin selvälle, mitä nuorten sosiaalinen kuntoutus on ja mitä ryhmätoimintaan kuuluu tiimin mielestä. Pyramidiharjoitus toteutettiin valmiiden kaavakkeiden avulla. Aluksi jokainen työntekijä kirjasi pyramidiin omat ajatuksensa teemoista, ja sen jälkeen jaoin henkilöt pienempiin ryhmiin. Ryhmien tehtävänä oli tiivistää ajatukset yhdeksi pyramidiksi. Näiden työtiimin priorisointien avulla löydettiin selkeästi käytännönläheisempiä tavoitteita ryhmätoiminnalle. Tärkeää oli ottaa tiimi huomioon, koska opinnäytetyö toteutetaan heidän työnsä tueksi.

6.2 Ryhmän organisointi

Ryhmän aloittaminen vaatii olennaisesti käytännön järjestelyitä, joita muokataan koko toiminnan ajan, jotta saataisiin muodostumaan mahdollisimman sujuvasti toimiva ryhmä. Organisointi on tärkeä vaihe ryhmän toimivuuden kannalta. Tässä vaiheessa toiminnasta tulee virallista ja sen tavoitteet on hyväksytty. Hyväksyntä saattaa tulla joko rahoittajalta tai organisaation johdolta. Ryhmän organisointi vaatii myös käytännön toteutukseen liittyvää suunnittelua ja valmistelua. Tässä vaiheessa otetaan työhön mukaan myös toimijoita, jotka lähtevät viemään suunniteltua asiaa eteenpäin. (Toikko ym. 2009, 57 - 58.)

Ryhmätoimintaa ruvettiin käytännössä toteuttamaan, kun olimme saaneet virallisen päätöksen toiminnasta ja sen aloittamisesta perusturvajohtajalta. Käytännön järjestelyihin kuului nuorien valitseminen, kutsujen tekeminen ja lähettäminen. Sosiaalitoimen työtiimi valitsi nuoret nuorten asiakkaidensa joukosta. Nuorille lähetettiin kutsut, ja heidän kanssaan työskentelevät henkilöt kertoivat tulevasta ryhmästä ja sen aloittamisesta. Nuorille haluttiin luoda mahdollisimman innostava ja positiivinen kuva ryhmästä. Kutsun tarkoituksena on herättää kiinnostusta, uteliaisuutta ja innostaa mukaan. Kutsusta tulee ilmetä aika, paikka ja ohjaajat. Opinnäytetyön liitteenä on kutsun malli (ks. liite 2).

Ryhmätoiminnan toteutuksen kannalta on tärkeää huolehtia aloitusvaiheeseen liittyvistä käytännön asioista ja pohtia toiminnan reunaehtoja heti alkuvaiheessa. Tässä vaiheessa meidän täytyi miettiä monenlaisia asioita nuorten näkökulmasta. Aluksi mietimme, missä ryhmän olisi helppo kokoontua. Kokoontumispaikka ei saisi olla liian kaukana, koska nuoret eivät välttämättä pääse liikkumaan muulla kuin pyörällä tai kävellen. Paikkaa miettiessämme pohdimme myös viihtyisyyttä ja sitä, miten tila vaikuttaa ryhmän keskeiseen toimintaan ja tekemiseen. Valitsimme paikaksi kodikkaan Toivakan, joka sijaitsee keskustan tuntumassa. Kodikas ympäristö mahdollisti mukavat puitteet ryhmän toiminnalle. Tämän jälkeen pohdimme kellonaikaa. Mikä olisi sopivin ja järkevin nuorten kannalta ja ohjaajien kannalta helpoin toteuttaa? Jokainen ryhmään osallistunut nuori, kävi koulua, joten ryhmän kokoontuminen täytyi sijoittaa iltapäivään. Lisäksi pohdimme nuorten jaksamista koulupäivän jälkeen ja sopivaa viikonpäivää. Päätimme, että sopiva aika olisi keskiviikkona 16.00 – 17.30. Sovimme, että jokaisella tapaamisella on tarjolla nuorille hieman välipalaa.

Suunnittelu on tärkeää ryhmätoiminnan tavoitteiden toteutumisen kannalta. Toiminta suunniteltiin ja toteutettiin ryhmänohjaajien kesken tiimin tavoitteiden pohjalta. Suunnitteluvaiheessa ryhmätoiminnalle asetettiin vielä konkreettisia tavoitteita. Näiden pohjalta suunniteltiin alustava ryhmätoiminnan runko, josta ilmenee, minkälaisia asioita aiotaan ryhmän aikana toteuttaa. Tämän jälkeen jaoin vastualueet ja otimme yhteyttä ryhmätoiminnan kannalta tärkeisiin yhteistyökumppaneihin. Suunnittelussa mietittiin erilaisia nuorten elämänhallintaan liittyviä teemoja nuorten sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta.

6.3 Ryhmätoiminnan toteutus

Ryhmätapaamiset alkoivat tammikuussa 2016. Tapaamisten toteutukseen tarvitaan ideointia, priorisointia, kokeilua ja mallintamista. Tässä vaiheessa kehittämiselle asetettuja tavoitteita toteutetaan käytännössä. Samoin joudutaan pohtimaan sitä, mitä käytännössä pystytään toteuttamaan ja mitä asioita joudutaan priorisoimaan. Toteutusta täytyy rajata ja selkeyttää mahdollisimman

tarkasti. Kehittäminen on konkreettista tekemistä, mutta vaatii myös pohdintaa ja analysointia. (Toikko ym. 2009, 59 - 60.)

Alussa oli haasteellista saada nuoria innostumaan mukaan, koska ryhmätöimintaan liittyi monenlaisia ennakkoluuloja. Ryhmätöiminnassa on merkityksellistä, että ryhmään osallistuvat henkilöt kokevat itsensä tärkeäksi ryhmässä ja saavat vahvistusta sille, että ryhmään kannattaa osallistua. Jokainen ryhmän jäsen ei kyennyt sitoutumaan ryhmäprosessiin, vaan poissaolojen vuoksi ryhmä saattoi jäädä jollekin irralliseksi.

Ryhmään kutsuttiin kahdeksan ja siihen osallistui kaiken kaikkiaan kuusi nuorta, joista neljä oli selkeästi aktiivisimpia. Ryhmä pääsi liikkeelle hyvin vasta toisella kerralla. Silloin pääsimme tutustumaan ryhmän jäseniin ja luomaan toiminnalle ”raamit”, joissa jokainen sitoutui olemaan. Ryhmäprosessin kannalta on tärkeää, että tapaamisilla on selkeä aloitus ja lopetus. Prosessi kestää tietyn aikaa ja päättyy jossain vaiheessa. Halusimme ottaa ryhmätöimintaan mukaan kokemusasiantuntijoita sekä nuorten parissa työskenteleviä toimijoita lähiympäristöstä, sillä halusimme antaa nuorille tietoa palveluista ja tarjonnasta ja yhdistää eri toimijoita tekemään yhdessä ja tutustumaan toisiinsa. Monesti ollaan sellaisessa tilanteessa, etteivät eri toimijat tunne toisiaan, ja se vaikeuttaa oikeanlaisten palveluiden löytymistä nuorille eri elämäntilanteissa. Yksi nuorten palveluiden kompastuskivikin on juuri tuo palveluiden irrallisuus ja toimijoiden yhteistyön puuttuminen (ks. s.17-18).

Tapaamisilla tehtiin elämäntilanteeseen liittyviä asioita, kuten laitettiin ruokaa, tehtiin työpaikkahakemuksia ja pohdittiin omaa arkirytmää. Tapaamisilla kävi vierailijoita, jotka kertoivat omista kokemuksistaan sekä antoivat nuorille tietoa palveluista. Tapaamisilla pohdittiin itsetuntoon liittyviä asioita, vapaa-aikaan liittyviä asioita ja vahvistettiin omaa minäkuvaa. Nuorille annettiin mahdollisuus hoitaa omia asioitaan ryhmänohjaajien kanssa. Konkreettisesti ryhmän kokoontuminen toisti tiettyä kaavaa joka viikko: sama aika, paikka ja ihmiset. Vaihtelua toteutukseen tuli sisällöstä: vierailijoista ja vierailuista. Tässä kehittämisprosessissa arvioimme ja pohdimme jatkuvasti sitä, miten toteutamme ryhmän kokoontumisia, mikä toimii ja mitkä alueet kaipaavat muutoksia. Jo

ensimmäisen kerran jälkeen kävimme läpi koko prosessia: toteutuuko se ol-
lenkaan vai joudummeko aloittamaan koko toiminnan alusta ja pohtimaan,
ketkä nuoret sitoutuisivat käymään ryhmässä? Arvioimme kokoontumisen on-
nistumista ja mahdollisesti muutettavia seikkoja. Lisäksi olimme yhteydessä
puhelimitse ja tapasimme välillä toisiamme. Myös nuorten antama jatkuva pa-
laute auttoi ideoimaan ryhmän toimintaa koko prosessin ajan. Ryhmätapaami-
silla keräsimme nuorilta kokemuksia ja toiveita kaupungin nuorisolle tarjoi-
tuista palveluista. Halusimme antaa nuorille mahdollisuuden vaikuttaa ja tuoda
esiin toiveita. Toteutimme ryhmän aikana pyramidiharjoituksen avulla nuorille
kyselyn heidän toiveistaan. Lisäksi selvitimme harjoituksen avulla, mitkä asiat
ovat nuorille tärkeitä. Näiden pohjalta nuoret valokuvasivat toisiaan yhdessä ja
erikseen eri puolilla kaupunkia. Lopuksi nuoret laativat mielipiteistään Power-
point-esityksen, jonka olemme sopineet esittävämme kaupunginhallituksen
kokouksessa. Pyramiditehtävän pohjalta pystyimme havaitsemaan, oliko nuor-
ten ryhmätoiminnassa käsitelty heille tärkeitä asioita ja aiheita.

7 Aineiston keruu

Tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tutkija ymmärtää eettiset periaatteet ja pohtii niitä tutkimuksen eri vaiheissa. Erityisesti ihmisiin kohdistuvat tutkimukset vaativat tutkijaa tarkastelemaan tutkimustaan hyvien käytänteiden ja tutkimukseen osallistuvien kannalta. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut eettiset periaatteet, jotka soveltuvat erityisesti ihmistieteisiin. (Kuula 2011, 61.)

Lasten ja nuorten omaa mielipidettä tutkimukseen osallistumisesta korostetaan, ja heidän ääntään halutaan kuulla. Tällaista opinnäytetyötä järjestettäessä tulee vastaan eettisiä kysymyksiä esimerkiksi osallistujien valitsemisesta. Viranomaistoiminnassa jokaisella asiakkaalla on itsemääräämisoikeus. Nuoret kuuluvat suojeltaviin erityisryhmiin, jolloin lupa heidän osallistumisestaan tutkimukseen täytyy saada sekä vanhemmilta että nuorelta itseltään. Suostumusta pyydettyä täytyy kertoa mahdollisimman tarkasti ja rehellisesti, mitä toiminta sisältää, miten ja millaista tietoa hankitaan ja käytetään. On tiedettävä myös, kuka tiedon voi mahdollisesti saada. (Kuula 2011, 147 - 149.) Pyysin luvan opinnäytetyöhön osallistumiseen kirjallisena, sekä nuorelta itseltään, että vanhemmilta. Ryhmän alussa kerroin opinnäytetyöni tarkoituksesta ja tavoitteista. Luvan pyytäminen ja saaminen oli tärkeää opinnäytetyön ja aineiston keruun kannalta. Tärkeää oli säilyttää nuorten anonyymiteetti, ettei aineistosta ole selkeästi tunnistettavissa ryhmään osallistuneet nuoret.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin työtiimiltä, ryhmänohjaajilta sekä ryhmään osallistuneilta nuorilta. Päädyin siihen ratkaisuun, että ohjaajat tekivät päiväkirjamerkintöjä, sillä tunsin, että heillä oli selkein ja kokonaisvaltaisin kuva ryhmätoimintaan liittyvistä tavoitteista ja eri vaiheista. Lisäksi ryhmän jäsenten osallistuminen päiväkirjan tekemiseen olisi voinut aiheuttaa heille jännitystä. Opinnäytetyön aikana keräsin aineistoa itselleni hyvin monipuolisesti. Aineistoni koostuu pyramidiharjoituksiin liittyvästä materiaalista, joita tein nuorille (6) ja työtiimille (6). Tarkkailin ja havainnoin ryhmää joko yksin tai toisen ohjaajan kanssa koko ryhmäkokoontumiskertojen ajan. Lisää tietoa sain päiväkirjamerkinnöistä, joita pyrittiin tekemään joka tapaamisen jälkeen. Nuorilta saatu suullinen palaute oli myös yksi keino, joka ohjasi toimintaa eteenpäin. Halusimme opinnäytetyön loppuun saada ryhmätoimintamallin, jota

toiset ryhmätoiminnasta kiinnostuneet voisivat käyttää (ks. liite1). Tätä varten keräsin aineistoa suunnittelusta.

Havainnointia pidetään melko yleisenä aineistonkeruumenetelmänä laadullisessa tutkimuksessa. Sitä pidetään suuritöisenä aineistonkeruumenetelmänä ja sen rinnalla onkin hyvä käyttää muunlaisia menetelmiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.) Osallistuva havainnointi on kuitenkin hyvä tapa hankkia tietoa esimerkiksi yhteisöistä ja yksilön ja yhteisön välisistä suhteista. Siinä on tärkeää, että tutkija pääsee mukaan yhteisön sisään. (Vilka 2015, 143, 145.) Tässä opinnäytetyössä on käytetty osallistuvaa havainnointia, joka tarkoittaa sitä, että tutkija asettuu sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin ja toimii aktiivisesti tutkimuksessa mukana olevien kanssa. (Tuomi yms. 2009, 82.) Nuorten toimia tarkkailtiin joka tapaamisella ja sen pohjalta tehtiin muutoksia toimintaan hyvin nopeastikin.

Päiväkirjamerkinnot eli yksityiset dokumentit ovat mahdollinen aineistonkeruumenetelmä. Mikäli niiden nojalla on tarkoitus toimia, täytyy tutkijan erityisesti ottaa huomioon, kuka merkintöjä tekee, jotta saadaan tarpeeksi aineistoa. (Tuomi yms. 2009, 84.) Pyramidiharjoituksen avulla saadaan melko nopeasti keskeisiä asioita esiin. Pyramidiharjoitus on tehokas ja nopea tapa esimerkiksi työelämään liittyvien muutosten ideointien ja tavoitteiden laatimisen alkuvaiheeseen, jolloin saadaan työtiimi aktiiviseksi ja saadaan olennaisia käsitteitä ja tietoa aihealueesta.

8 Aineiston analysointi

Ryhmätoiminnan aineiston analysointi opinnäytetyössäni haastaa minut tutkijana, koska olin itse mukana ryhmässä toisena ohjaajana. Aineistoa analysoidessani tiivistin sitä ja ryhmittelin siitä löytyviä yhtäläisyyksiä. Tässä opinnäytetyössä aineistoa analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jonka avulla aineistosta pyritään löytämään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijan tavoitteena on löytää aineistostaan esimerkiksi jonkinlainen toiminnan logiikka. Tämän jälkeen aloitetaan tutkimusaineiston pelkistäminen. Tutkimusaineistosta karsitaan kaikki epäolennainen informaatio pois. Tämä vaatii tutkijalta aineiston tiivistämistä. Sen jälkeen tutkimusaineisto ryhmitellään uudeksi järkeväksi ja johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Se tapahtuu sen mukaan, mitä aineistosta halutaan etsiä. Tämän jälkeen jokainen ryhmä nimetään sisältöä parhaiten kuvaavalla tavalla. (Vilka 2015, 163 - 164.) Tämän lisäksi käytin analysoinnissa sisällön erittelyä, koska aineistoa oli monenlaista ja teemoittelu oli keskeinen osa analysointia. Tutkimustulokset perustuvat teoriaan ja käytäntöön. Tutkimus suuntautui käytännön tekemiseen, ja teorian soveltaminen käytäntöön luo pohjaa teorian paikkansapitävyydelle. Tarvitsemme käytännönläheistä tutkimusta, että teorioille löytyy perusteita ja pohjaa. (Vilka 2015, 36.) Tutkijan haasteena on tuoda teoria ja käytäntö yhteen ja löytää vastauksia tutkimuskysymyksiin.

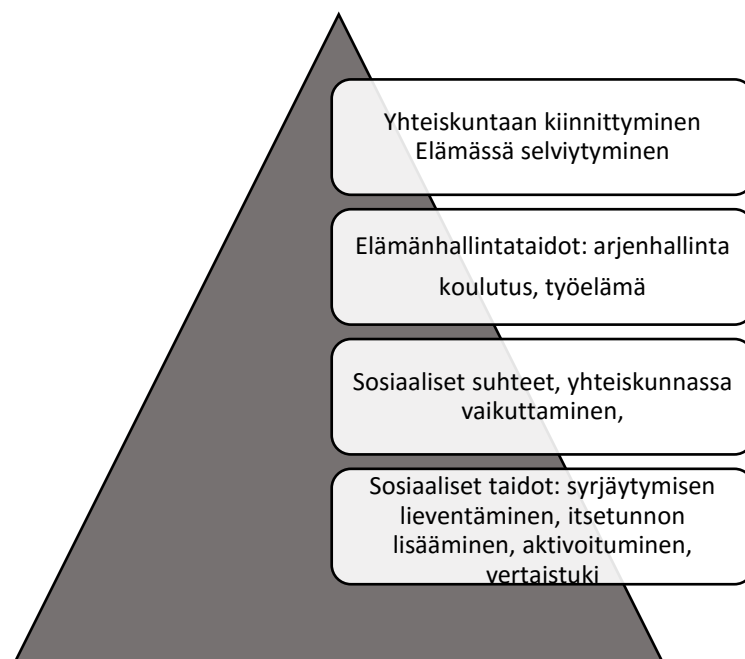
Tässä vaiheessa palasin tutkimuskysymysten äärelle. Mihin tutkijana haluan saada vastauksia? Samalla pysyin kuitenkin avoimena aineistolle siltä varalta, että sieltä löytyy jotain yllättävää. Kävin läpi aineistoa ja yhtäkkiä huomasin, miten parhaiten löydän vastauksia tutkimuskysymyksiin sekä työtiimiltä että ryhmätoiminnan jäseniltä. Punainen lanka tuli työtiimiltä saadun aineiston ja ryhmätoiminnasta käytännön työstä hankitun aineiston välille. Aloin etsiä, miten työtiimin asettamat ajatukset ja tavoitteet käytännön toiminnasta toteutuivat. Luin aineistoa läpi moneen kertaan, pohdin koko ryhmätoiminnan vaiheita ja teemoittelin tutkimuskysymyksiin liittyviä asioita.

Aloitin pyramidiharjoituksista, koska ne olivat selkeä aineisto ja helpompi analysoida kuin yksityiset dokumentit, koska pyramidiharjoitusten aineisto oli jo melko selkeästi ryhmitelty. Tiivistin sosiaalityötiimin pyramidiharjoitukset kahteen kokonaisuuteen, nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen ja ryhmätoimintaan. Pyramideihin tuli neljä pääotsikkoa ja niiden alapuolelle pääotsikoihin liittyviä asioita. Tutkijana halusin tietää, löytyykö sosiaalityön tiimiläisten tavoitteita käytännön ryhmätoiminnan toteutuksesta, koska ryhmätoimintaa kehitettiin heidän työympäristöönsä. Halusin myös selvittää, onko ryhmätoiminta vastannut heidän käsityksiään nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Lisäksi halusin tietää, onko ryhmä toiminut käytännössä heidän ajatustensa ja tavoitteidensa mukaan. Sitä varten kokosin sosiaalityön tiimin pyramidiharjoituksessa esille tulleet tavoitteet kahteen eri kuvioon. Kuviot muodostuvat teemoiksi neljään eri lokerikkoon. Rupesin etsimään aineistosta tietoa, miten teemat toteutuivat käytännössä ryhmätoiminnan aikana. Vastauksia löysin nuorten kommenttien, suunnittelupapereiden, havainnoinnin ja päiväkirjan avulla. Aiheina olivat nuorten sosiaalinen kuntoutus sekä ryhmätoiminta. Tässä vaiheessa luin paljon aineistoa ja etsin siitä Vaihe, jossa tutkija havaitsee yhtäläisyyksiä, on mielenkiintoinen ja innostava. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa on usein runsaasti ja se on melko elämänläheistä, jolloin analysointi on mielenkiintoinen ja haastava. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 225.) Käytännössä analysointivaihe sisälsi aineiston perusteellista läpikäyntiä, ryhmätoiminnan tapahtumien läpikäymistä, aineiston uudelleen järjestelyä ja yhtymäkohtien etsimistä.

Nuorilta saatu aineisto oli myös erityisen tärkeä tuoda esiin. Minkälaisia kokemuksia heillä oli? Nuoret tekivät pyramidiharjoituksen heille itselleen tärkeistä asioista, ja siitä saadut aineistot jaoin teemoiksi ja kokosin yhdeksi pyramidiksi. Lisäksi kokosin nuorten palautteen ryhmätoiminnasta ja ryhmittelin sen, jaoin teemoiksi ja kokosin niistä neljä tärkeimmiksi nousutta asiaa. Sen jälkeen aloin koota ryhmätoiminnan runkoa aineiston pohjalta sellaiseksi, että sitä pystyttäisiin jatkossa hyödyntämään. Runkoa tehdessäni otin huomioon suunnittelumateriaalin, päiväkirjamerkinnät ja ryhmätoiminnasta nousseet tulokset.

9 Ryhmätoiminnan toteutuksen tulokset

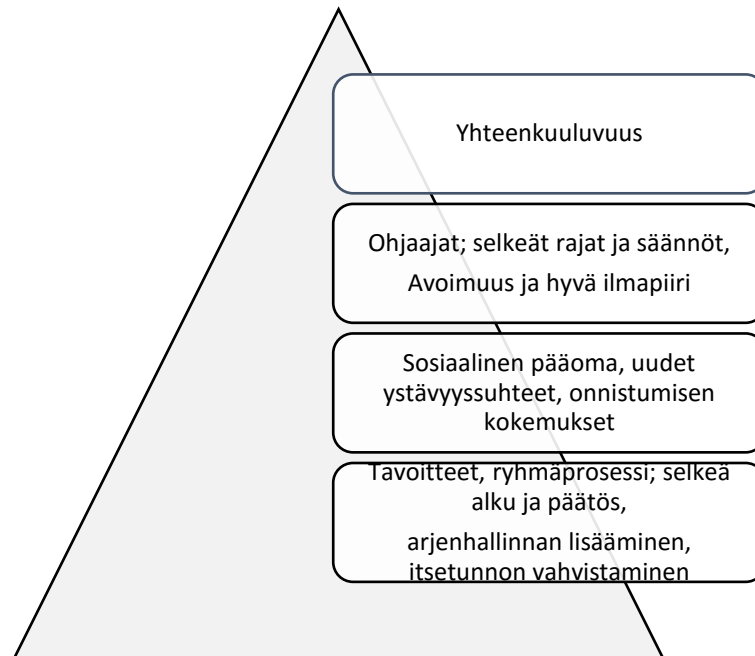
Ryhmätoiminnan toteutuksen tulokset on koottuna tähän kappaleeseen ja niitä on selkeytetty kuvioiden avulla. Minkälaista sosiaalista kuntoutusta saadaan aikaan ryhmätoiminnalla oli ensimmäinen tutkimuskysymykseni. Siihen haettiin vastauksia tiimin tavoitteiden ja ryhmätoiminnan toteutuksen avulla. Kahdessa ensimmäisessä pyramidissa kuvataan sosiaalityön tiimin tavoitteita nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta ja ryhmätoiminnasta. Jälkimmäiset kaksi kuviota kuvaavat sitä, miten työtiimiläisten valitsemat aihe-alueet näkyivät käytännön ryhmätoiminnassa.

Kuvio 1. Nuorten sosiaalinen kuntoutus tiimin kuvaamana.

Nuorten sosiaalinen kuntoutus tiivistettiin sosiaalityön tiimissä neljään aihe-alueeseen. (ks. kuvio 1.) Niissä korostuvat nuorten sosiaalisen kuntoutuksen eri osa-alueet ja nuorten elämänhallintaan liittyvät tekijät. Näiden taitojen merkitys korostuu nuorten siirtyessä kohti itsenäisempää elämää ja nuorten tehdessä erilaisia valintoja. Näiden aihe-alueiden merkitys on nuorten elämässä erityisen suuri. Nuoret tarvitsevat sosiaalista kuntoutusta. Sen avulla opitaan erilaisia taitoja. Elämänhallintataidot ja arjenhallinta luovat nuorten elämään turvaa ja varmuutta. Kaiken kaikkiaan voidaan ajatella, että tärkeää on olla toimintakykyinen ja osana yhteiskuntaa. Luvussa 6, jossa kerroin sosiaalisesta

kuntoutuksesta, nostetaan esiin samoja teemoja, joita tiimikin nosti esiin pyramidiharjoituksessa. Tämä tuo kehittämisprosessin tarkasteluun, sekä teoreettisen, että käytännönläheisen näkökulman nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen.

Kuvio 2. Mitä kuuluu ryhmätoimintaan tiimin kuvaamana.

Ryhmätoiminta jaettiin neljään aihe alueeseen, jotka tiimi nosti tärkeiksi (ks.kuvio 2). Ryhmätoimintaan haluttiin saada sekä selkeää tavoitteellista toimintaa, että aitoa nuorten kohtaamista. Peruslähtökohdiksi toivottiin arjenhallinnan lisääminen ja itsetunnon vahvistaminen. Ryhmätoiminnan avulla haluttiin saavuttaa nuoria uudella tavalla ja tulla lähemmäksi nuorten elämää. Tiimissä haluttiin antaa nuorille mahdollisuus osallistua kahdenkeskisten tapaamisten sijaan ryhmätoimintaan, jossa nuoret kohtasivat toisiaan, sekä aikuisia. Tärkeimmäksi asiaksi nostettiin yhteenkuuluvuus, joka on nuorille tärkeä asia. On tärkeää, että tuntee kuuluvansa johonkin ja tulevansa hyväksytyksi. Tärkeäksi koettiin myös, että nuoret sitoutuvat ryhmätoimintaan ja näin saadaan aikaan yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

Yhteiskuntaan kiinnittyminen ja elämässä selviytyminen	Elämännhallintataidot: arjenhallinta, koulutus, työelämä	Sosiaaliset suhteet, yhteiskunnassa vaikuttaminen	syrjäytymisen lieventäminen, itsetunnon lisääminen, aktivoituminen,
<ul style="list-style-type: none"> • tietoa eri palveluista • verkostoituminen toisten nuorten kanssa • osallisuus ryhmässä • yhteiskunnassa vaadittavien taitojen oppettelu 	<ul style="list-style-type: none"> • arjenrytmi ja rutiinit • ruuanlaitto • työpaikkahakemuksen täyttäminen • kokemusasiantuntijat 	<ul style="list-style-type: none"> • saman ikäisten ryhmänjäsenten säännöllinen tapaaminen • kehittämisideoiden kerääminen nuorilta 	<ul style="list-style-type: none"> • osallisuuden kokeminen ryhmässä • säännöllinen tapaaminen • kokemusten jakaminen toisten nuorten kanssa • ryhmässä toimiminen • oman mielipiteen jakaminen

Kuvio 3. Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen toteutuminen.

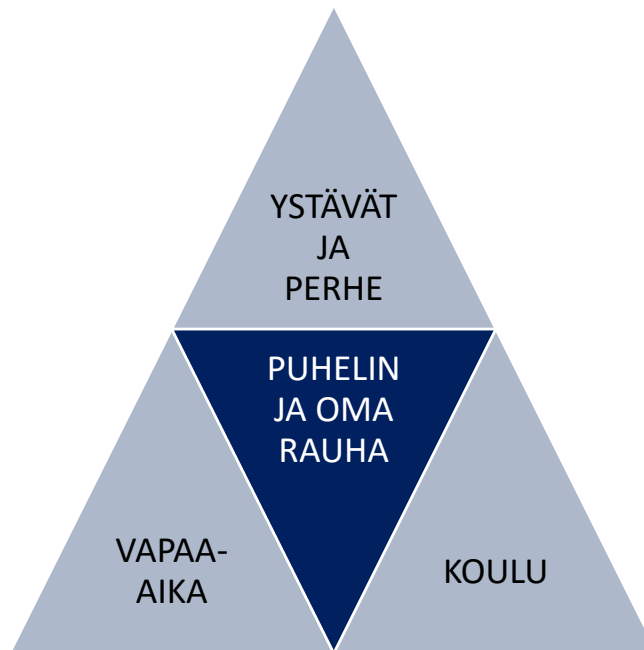
Nuorten sosiaalinen kuntoutus toteutui ryhmätoiminnassa tiimin tavoitteiden mukaisesti kevään 2016 aikana (ks. kuvio 3.) Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen toteutuminen käytännön ryhmätoiminnassa näkyy yllä olevasta kuviosta selkeästi. Voidaan todeta, että ryhmätoiminnalla voidaan toteuttaa erilaisia nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen liitettyjä tavoitteita. Ryhmätoiminta kuntouttaa nuoria sosiaalisesti erittäin monipuolisesti ja pystyy tarjoamaan heille sekä yksilöllistä että yhteisöllistä tukea. Ryhmässä voidaan päästä hyviin tuloksiin, kun sosiaalinen kuntoutus on hyvin konkreettista tekemistä, kuten ruuanlaitto ja työpaikkahakemuksen tekeminen. Sosiaalinen kuntoutus voi ryhmässä olla osallisuuden kokemuksia, sosiaalisia kontakteja ja verkostoitumista. Ryhmän avulla nuori sai myös mahdollisuuden hoitaa asioitaan samojen aikuisten kanssa. Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteet sekä aikaisemmat tutkimustulokset antoivat selkeän pohjan toteuttaa sosiaalisesti kuntouttavaa toimintaa ryhmässä. Sosiaalihuoltolakiin kirjatut sosiaalisen kuntoutuksen osa-alueet toteutuivat ryhmätoiminnan avulla. Pystyimme myös toteuttamaan sosiaalista kuntoutusta niistä lähtökohdista, joita aikaisemmat tutkijat ovat pitäneet tärkeinä nuorten kannalta, kuten nuorten kohtaamiseen liittyviin asioihin sekä elämännhallintaan liittyviin asioihin, joista kerroin tutkimuksen alussa luvuissa 4 ja 5.

Yhteenkuuluvuus	Ohjaajat: selkeät rajat, ja säännöt, Avoimuus ja hyvä ilmapiiri	Sosiaalinen pääoma, uudet ystävyyssuhteet, onnistumisen kokemukset	Tavoitteet: ryhmäprosessi: selkeä alkua ja päätös, arjenhallinnan lisääminen, itsetunnon vahvistaminen
<ul style="list-style-type: none"> • samanlaisia lähtökohtia • yhdessä ryhmän rakentamista ja osallistamista • toisiinsa tutustumista • osa ennestään toisille tuttuja 	<ul style="list-style-type: none"> • Samat ohjaajat koko prosessin ajan • sääntöjen luominen yhdessä nuorten kanssa • positiivisten asioiden luominen; kehuinen, kannustaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • yhdessä koetut hetket • yhteinen whatsapp ryhmä • nuoret tekevät yhdessä uusia asioita 	<ul style="list-style-type: none"> • ryhmälle asetettu tavoitteita ja suunniteltu ryhmätapaamisten runko etukäteen • ryhmätapaamisista kerrottu kesto ja sisältö; koska alkaa ja koska päättyy • ryhmässä käyty läpi nuorten arkiasioita: vapaa-aika, rutiinit, rytmit, • ryhmään kuuluvuuden tunne • hyvän löytäminen

Kuvio 4. Ryhmätoimintaan liitettyjen asioiden näkyminen käytännössä.

Ryhmätoiminnan tavoitteet ja odotukset näkyivät käytännön toiminnassa. Ryhmätoiminnalla saavutettiin sosiaalitoimen tiimin asettamia tavoitteita ja saatiin aikaan heidän odotuksiaan vastaavaa ryhmätoimintaa (ks. kuvio 4). Nuorille pystyttiin järjestämään yhteenkuuluvuutta luovaa ryhmätoimintaa. Nuoret saivat tutustua toisiinsa ja rakentaa yhdessä toimivaa ryhmää. Ohjaajat pystyivät luomaan ryhmälle hyvän ilmapiirin, joka näkyi nuorten avoimuutena ja ryhmätapaamisissa rentona tunnelmana. Jokaisella oli hyvä olla ryhmässä. Nuoret saivat ryhmätoiminnasta sosiaalista pääomaa tekemällä ja kokemalla yhdessä asioita. Nuoret hyväksyivät kaikki ryhmän jäsenet, myös ne, jotka eivät olleet mukana joka päivä. Ryhmätoiminta oli tavoitteellista. Sitä suunniteltiin ja arvioitiin koko prosessin ajan. Nuorille kerrottiin ryhmän kannalta tärkeät asiat, ja ryhmässä pyrittiin löytämään nuorista positiivisia asioita. Kaiken kaikkiaan ryhmätoiminnan avulla pystytään järjestämään lastensuojelun nuorille luontaista ja mieluista toimintaa. Toiminnan onnistumisen kannalta nousi tärkeäksi kohtaamisen taito. Myös Sirpa Kannasoja (2013), joka on tutkinut sosiaalista toimintakykyä, nostaa esiin sen, että tärkeää nuorten kanssa toimiessa on nuorten kohtaaminen heidän ajatusmaailmasta käsin.

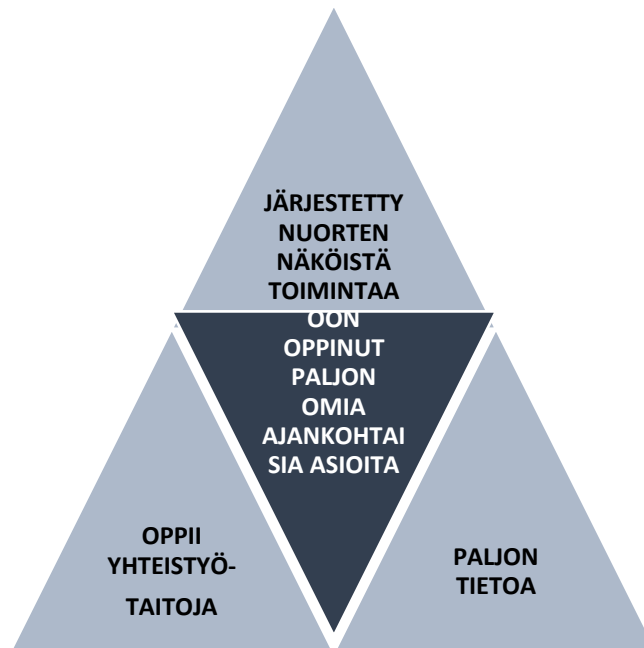
Toinen tutkimuskysymys liittyi nuoriin. Selvitin, mitä asioita he pitivät tärkeinä sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta tarkasteltuna ja löytyikö niitä ryhmätoiminnasta. Teema on tärkeä, koska sosiaalityöhön ja sen tehostamiseen ja yleensäkin nuorten palveluiden parantamiseen tarvitaan nuoria, jotka tuovat omia näkemyksiään esiin. Nuorten ääni jää usein kuulematta sosiaalityössä kuten teoriaosuudessa on helppo todeta tutkimustulosten perusteella.

Kuvio 5. Nuorille tärkeät asiat.

Nuorten kokemukset heille tärkeistä asioista liittyivät olennaisesti elämänhallintaan ja sosiaaliseen kuntoutukseen (ks. kuvio 5). Nuoret nostivat tärkeimmäksi perheen ja ystävät. Sen jälkeen tulivat puhelin ja oma rauha. Vapaa-aikaan nuoret liittivät harrastuksia, rahaa sekä ruokaa. Koulua pidettiin myös tärkeänä asiana. Opinnäytetyössäni esille nousseet nuorille tärkeät asiat ovat pitkälti samoja kuin myös aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa. Esimerkiksi nuorten vapaa-aika näyttäytyy ryhmän nuorilla melko samanlaisena kuin muissakin nuorisotutkimuksissa. Jos nuorille tärkeitä asioita tarkastellaan sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta, voidaan huomata, että pyramidin asiat ovat keskeisiä aihe-alueita nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Nuorille tärkeät asiat ovat usein myös niitä asioita, joihin he tarvitsevat eniten tukea. Voidaan

siis todeta, että ryhmätoiminnan aikana käsiteltiin nuorille ajankohtaisia ja mielenkiintoisia aiheita.

Kuvio 6. Nuorten kokemukset ryhmätoiminnasta.

Nuorten kokemukset ryhmätoiminnasta olivat merkityksellisiä ja positiivisia (ks. kuvio 6). Nuoret kokivat, että saivat ryhmästä itselleen, sekä omaan elämäänsä liittyvää ajankohtaista ja tärkeää tietoa. Tämän avulla he pystyivät saavuttamaan itselleen lisää valmiuksia oman elämänsä hallintaan. Nuorten kokemus siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän toiveensa huomioidaan lisää ryhmätoiminnan positiivista vaikutusta nuorten elämässä.

Kolmas tutkimuskysymykseneni mihin asioihin tulee kiinnittää huomiota järjestettäessä ryhmätoimintaa nuorille asiakkaille? Tähän löytyy vastauksia, sekä pohdinnasta, että kehittämis ehdotus osiosta. Lisäksi tulokset joita saavutettiin tiimin ja ryhmätoiminnan kautta antavat paljon tietoa ja materiaalia ryhmätoiminnan toteuttamiseen jatkossa.

10 Pohdinta

Arviointi on tärkeässä osassa, kun pyritään parantamaan palveluita. Sen avulla pyritään suuntaamaan saavutettuja tuloksia eteenpäin kohti uutta ja toimivaa työtapaa. Tarkoituksena on tuottaa tietoa, jonka perusteella voidaan entistä paremmin suunnitella ja toteuttaa ryhmän toimintaa. Ryhmätoiminnan jatkuva arviointi lisää haasteita toiminnan toteutukselle, sillä prosessiarviointi edellyttää muutoksia ja jatkuvaa pohdintaa, saavutetaanko asetetut tavoitteet. (Toikko ym. 2009, 61 - 62.) Opinnäytetyöni toteutettiin suoraan kenttätyötä varten, joten minun täytyi tutkijana pohtia omaa suhtautumistani kentällä tapahtuviin asioihin. Oma suhteeni ryhmässä mukana olleisiin nuoriin oli melko neutraali, koska en etukäteen selvittänyt taustatietoja tai nähnyt osallistujia, joten en ollut voinut etukäteen päätellä heistä mitään. Tietysti aikaisemmat kokemukseni ryhmätoiminnasta aiheuttivat minulle tiettyjä ennako-oletuksia. Kuitenkin ryhmätoiminta on aina prosessi ja jokainen ryhmä on omanlaisensa, joten tutkijana en voinut tietää ryhmän tarinaa etukäteen.

Ryhmätoiminnan toteutuksessa elettiin monien erilaisten muuttuvien tekijöiden armoilla ja käytiin läpi käytännössä monenlaisia ryhmätoiminnan vaiheita. Ryhmätoiminta prosessina elää jatkuvien muutosten keskellä, mikä vaatii ryhmän ohjaajilta jatkuvasti pohdintaa ja kykyä nopeisiin muutoksiin, jotta ryhmä kokonaisuudessaan toimii ja tavoitteet toteutuvat. Tässä ryhmätoiminnassa jouduimme käytännössä monenlaisten muutosten eteen. Jäsenten ryhmän ulkopuoliset tekijät, käytännön toteutusmahdollisuudet ja sitoutuneisuus loivat haasteita ryhmän toteutukseen. Välillä pohdimme järkevää toiminnan runkoa ja välillä mietimme, miten ehtiä ajoissa paikalle sovittuun kokoontumiseen. Opinnäytetyöni ryhmän jäsenet valikoituivat toisen ryhmänohjaajan ja hänen työtiiminsä kautta. Itse en etukäteen tuntenut ryhmään osallistuvia nuoria enkä halunnut heistä ennakkotietoja. Mielestäni oli tärkeää, ettei ryhmätoiminta lähtenyt liikkeelle liikaa ennako-odotusten pohjalta, vaan halusin itse tutustua jokaiseen nuoreen. Tämä antaa nuorelle mahdollisuuden tulla mukaan omana itsenään. Itsellenikin oli haasteellista osallistua ryhmätoimintaan, elämäntilanteeni oli muuttunut ryhmän alkaessa. Yhtäkkäinen paluu työelämään vaikeutti aikataulutusta.

Ensimmäisen ryhmän jälkeen sovittiin, että seuraava ryhmä aloittaa toimintansa syksyllä, koska kesäaikaan ei ole lomien takia kovin helppo järjestää toimintaa, joka sitoo samat ihmiset pitkäksi aikaa. Syksyksi meillä on valmiina ryhmätoimintaa varten paljon hyvää materiaalia ja tietoa siitä, minkälaisia asioita kannattaa erityisesti ottaa huomioon ja minkälaisia vaiheita ryhmätoimintaan kuuluu.

Aineistoa saatiin kerättyä tutkimusta varten melko monipuolisesti ja monesta näkökulmasta. Aineistossa näkyi sekä työntekijöiden että nuorten kokemukset ja toiveet. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan jatkossa toteuttaa ryhmätoimintaa, jossa osataan kiinnittää huomiota sen eri vaiheisiin ja muutoksiin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että ryhmätoiminta on laaja-alainen ja nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen sopiva työmuoto, jolla pystytään yhdistämään nuorten kanssa työskenteleviä toimijoita ja lisäämään nuoren elämönhallintaa.

Opinnäytetyössäni toteutettiin hyvää tieteellistä käytäntöä, sillä peruslähtökohdat ovat samat kaikille tutkimuksille (Kuula 2009, 34 - 35). Sosiaalialalla on tärkeää noudattaa yksilöä koskevia eettisiä periaatteita, ja lisäksi omassa työssäni täytyy noudattaa erityisesti salassapitovelvollisuutta. Eettisten periaatteiden noudattaminen lisää vahvasti tutkimuksen luotettavuutta. Oma roolini opinnäytetyössä ei ole täysin puolueeton, enkä voi katsoa tilannetta ulkopuolisen silmin. Olen ollut itse mukana myös kokemassa ryhmätoiminnan ja ryhmän muodostumisen eri vaiheita, jotka tietysti osaltaan vaikuttavat omiin ajatuksiini ryhmätoiminnan onnistumisesta. Toisaalta tiedän itse myös haastavimmat hetket ja vaiheet, ja minun on helppo arvioida niitäkin. Mikään ei ole minulle tiedostamatonta, koska olen ollut mukana joka vaiheessa. Ryhmätoiminnan erilaiset vaiheet saattavat myös aiheuttaa haasteita analysoinnille, koska ryhmädynamiikan vaiheet ovat usein samankaltaisia joka ryhmässä. Tämän ryhmätoiminnan erityispiirre oli tahto löytää nuorille luontaisia tapoja saada tukea omaan elämäntilanteeseensa.

Laadullisessa tutkimuksessa eniten luotettavuuteen vaikuttava tekijä on tutkija itse, koska hän on vahvasti sidoksissa tutkimukseen ja vie koko prosessin

läpi tehdessään erilaisia havaintoja ja päätelmiä sekä etsiessään tietoa ja teoriaa tutkittavasta asiasta. Tutkijana minun täytyi pyrkiä kirjoittamaan tutkimukseni mahdollisimman realistisesti ja avoimesti, että lukijalle syntyisi oikeanlainen käsitys tutkimuksesta ja hän saisi mahdollisimman tarkan käsityksen tutkimuksen eri vaiheista. Tutkijana täytyi kiinnittää huomiota myös kirjoitettuun tekstiin ja tekstin sisältöön, sillä viime kädessä tutkimuksen luotettavuutta määrittelee tuotettu teksti. (Eskola & Suoranta 2008, 210 - 219.) Haasteellista on tutkijana esitellä tutkimuksen kaikki vaiheet niin, että lukijalle välittyy, mitä todellisuudessa tapahtui. Tutkijana saattaa sokeutua omalle tekstille ja pitää joitakin asioita liian itsestään selvinä, ettei osaa kirjoittaa niitä oikealla tavalla. Pyrin kuitenkin kirjoittamaan koko kehittämisprosessin ja opinnäytetyön eri vaiheet avoimesti.

Opinnäytetyöllä pystyttiin vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Saimme monipuolisesti tietoa siitä, minkälaisia asioita tulee huomioida, kun järjestetään ryhmiä nuorille. Vastauksia löydettiin myös tutkimuskysymykseen, minkälaista sosiaalista kuntoutusta ryhmän avulla voidaan järjestää. Löysimme ryhmän kautta monia hyviä käytänteitä. Lisäksi tutkimuskysymykseen mitä asioita nuoret pitävät tärkeinä sosiaalisessa kuntoutuksessa nousi esiin nuorten ääni ja heiltä saatu palaute ryhmätoiminnasta. Tämän pohjalta voi todeta, että opinnäytetyö onnistui saavuttamaan, mitä sillä tavoiteltiin. Siinä kohetasivat käytännön työelämä ja teoreettinen viitekehys. Sillä onnistuttiin luomaan nuorten sosiaalista kuntoutusta ja saatiin aikaan ryhmätoimintaa, joka vastasi nuorten tarpeita sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Opinnäytetyö vastasi myös laajemmin ajankohtaisiin nuorten tarpeisiin, jos asiaa tarkastellaan esimerkiksi Euroopan unionin nuoriin kohdistuvien tavoitteiden pohjalta. Opinnäytetyöllä saavutettiin työelämältä tulleet tavoitteet ja saatiin kehitettyä Lapuan kaupungin sosiaalitoimen tarkoituksia vastaavaa ryhmätoimintaa ja lisättyä yhteistyötä nuorten kanssa toimivien tahojen kesken.

11 Kehittämisehdotuksia

Nuoret tarvitsevat yhä enemmän kokonaisvaltaista tukea elämäänsä. Nuorten kanssa työskentely vaatii työntekijän, ohjaajan, opettajan, tukihenkilön tms. asettumista nuoren elämään. Mikä nuorten maailmassa on tällä hetkellä ajan-kohtaista ja tärkeää? Nuoret kaipaavat aikuisia, joilla on kokonaisvaltaisesti mahdollisuus tarttua nuoren haasteisiin. Nuorten sosiaalinen kuntoutus ei sinänsä luo mitään uutta ilmiötä vaan antaa uusia työkaluja vastata nuorten tarpeisiin. Yksi työkalu on lakiin kirjattu mahdollisuus ryhmätoiminnasta sosiaalisen kuntoutuksen menetelmänä.

Tämän kehittämistyön kautta huomasimme asioita, joita kannattaa ottaa huomioon nuorille suunnattua ryhmätoimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Ryhmätoiminta prosessina vaatii ohjaajilta monenlaisia taitoja. Sosiaalisessa kuntoutuksessa ryhmätoiminta on hyvä apuväline kohdattaessa nuoria, sillä nuoret pääasiassa pitävät yhdessä toisten kanssa toimimisesta ja samalla oppivat asioita ja kuulevat kokemuksia muilta samassa elämäntilanteessa olevilta nuorilta.

Yksi ryhmätoiminnan haasteista on sitouttaminen ja motivointi. Miten saadaan nuoret tulemaan ryhmään? Lapuan nuorten ryhmätoiminta osoitti sen, että uudenlaisen toiminnan käynnistyessä saattaa olla tarpeellista velvoittaa nuoria tulemaan, sillä kynnys tällaiseen toimintaan saattaa olla aluksi liian suuri. Nuoret, jotka hyötyvät tällaisesta toiminnasta tarvitsevat usein laaja-alaista tukea ja ohjausta elämänhallintaan ja arjen sujumiseen. Nuorten voi olla hankala tulla ryhmään, koska he saattavat pelätä leimautumista tai ajattelevat toiminnan olevan liian aikuislähtöistä. Tämän takia on tärkeä kiinnittää toimintaa suunniteltaessa huomiota siihen, kenelle se on tarkoitettu. Nuorille tarkoitettun toiminnan tulee lähteä nuorten lähtökohdista ja olla nuorten näköistä toimintaa.

Ilmapiirin luominen on tärkeää ryhmän toimivuuden kannalta. Se vaatii ohjaajilta kykyä ottaa huomioon kaikki ryhmän jäsenet ja saada ryhmä toimimaan yhdessä. Tässä auttavat sekä yhteisesti ohjaajalähtöisesti johdetut hetket ryhmässä, mutta myös nuorille täytyy antaa mahdollisuus toimia oma-aloitteisesti

ryhmässään. Kun nuoret ratkovat yhdessä tehtäviä tai suunnittelevat yhdessä, he oppivat samalla toisiltaan monenlaisia taitoja. Ilmapiirin luomisen kannalta voi olla tärkeää myös selvittää nuorille, millaista kielenkäyttöä ryhmässä sallitaan. Tässäkin suhteessa liian tiukat säännöt voivat aiheuttaa nuorille vaikeuksia olla ryhmässä omana itsenään.

Nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa on nostettu tärkeäksi asiaksi, että aikuinen osaa kohdata nuoren oikealla tavalla ja hänellä on kykyä lähestyä nuorta ja hänen asioitaan. Kohtaamistaito on merkittävä asia myös nuorten ryhmätoiminnassa. Aikuisen tulee uskaltaa olla läsnä nuorelle ja samalla löytää keinoja kohdata nuori hänen maailmastaan käsin. Nuoret koettelevat ja testaavat aikuisia helposti, ja tästä syystä tarvitaan hyviä tuntosarvia. Nuorten sosiaalinen kuntoutus toimii parhaimmillaan silloin, kun nuoren asioista on selvillä yksi aikuinen, jolta löytyy monialaisia linkkejä eri ammattilaisiin. Nuoren kannalta olisi tärkeää, että heillä olisi aikuisia, jotka tuntisivat heidän tilanteensa kokonaisvaltaisesti ja osaisivat tukea heitä monelle elämän eri alueella. Ryhmätoimintaa kannattaa toteuttaa nuorten kanssa, ja ryhmämuotoisestikin pystytään tarjoamaan apua nuoren tilanteeseen monipuolisesti. Lisäksi nuoret voivat hyötyä toisten kokemuksista oman tilanteensa parantamisessa. Sosiaaliseen kuntoutukseen liitetään paljon erilaisia arjen hallintaan liittyviä taitoja, jotka ovat läsnä myös nuorten ryhmätoiminnan kehittämisessä. Sosiaalisella kuntoutuksella pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja siihen kuuluvia työmenetelmiä ovat ryhmätoiminta ja sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden tukeminen. Lisäksi sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluvat elämönhallintaan liittyvien taitojen ja arkipäivästä selviytymiseen liittyvä valmennus. (Sosiaalihuoltolaki 2014,)

Ryhmän läpivieminen vaatii kaikilta, mutta etenkin ohjaajilta, sitoutuneisuutta ja epävarmuuden sietämistä. Sitoutuneisuus tarkoittaa sitä, että ohjaaja suunnittelee ryhmätoiminnan, läsnäolon ja tarvittavat toimenpiteet järkevästi. Ryhmän yksi haaste on saada ryhmänohjaajia sitoutumaan toimintaan, koska ryhmä koontuu usein iltaisin. Ryhmää voisi vieläkin viedä yksilöllisempään suuntaan ja rakentaa jokaiselle osallistujalle omanlainen polku omien tavoitteiden mukaan.

Ryhmän toimivuuden kannalta on tärkeää, että ryhmän jäsenet ovat suunnilleen samassa elämäntilanteessa. Lapualaisnuorten ryhmätoiminnassa huomasimme, että saman ikäiset nuoret tulivat tiiviimmin ryhmäksi. Yksi ryhmän jäsenistä oli hieman vanhempi kuin muut, ja se vaikutti siihen, ettei hän aina päässyt toistenikäisten nuorten juttuihin mukaan. Itse ajattelen, että kohtaamiseen täytyisi panostaa. Vaikka paljon puhutaan nuorten maailman hektisyydestä, silti yhä enemmän voisi jokainen aikuinenkin miettiä, onko meillä oikeasti aikaa kohdata nuoria. Olemmeko aidosti läsnä nuoren kertoessa omasta tilanteestaan? Kohtaamiskyvyn parantuminen helpottaa nuoren kanssa toimimista ja antaa meille mahdollisuuksia päästä lähelle hänen elämäänsä. Ryhmätoimintaa on vaikea järjestää nuorille, jos kohtaamisen taito puuttuu.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tähdätään siihen, että saataisiin heidän elämönhallintataitonsa kuntoon ja löydetäisiin toiminnallisia menetelmiä nuorille sosiaalityön asiakkaille. Nuori ei välttämättä saavuta toivottua oman elämän hallintaa pelkästään tapaamalla sosiaalityöntekijää tai ohjaajaa säännöllisesti toimistossa. Ryhmätoiminta voi kokemuksena olla nuorelle mielekkäämpi tapa kohdata sosiaalialan työntekijöitä. Sosiaalinen kuntoutus ja ryhmätoiminta yhdessä aktivoivat nuorta elämönhallintaan liittyvien taitojen kartuttamisessa. Yhden ryhmän jäsenen kommentti ”Oon oppinut paljon omia ajankohtaisia asioita” kiteyttää mielestäni koko ryhmätoiminnan. Nuoren lausahdukseen sisältyy ajatus siitä, että on saatu järjestettyä nuorille toimintaa, jossa he ovat oppineet merkityksellisiä asioita, ja samalla siitä näkyy, että on tavoitettu nuorten maailma. Jokainen kohtaaminen on tärkeä.

- Karjalainen & Sarvimäki (toim.) 2005. Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 -toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY. Helsinki.
- Kuula, A. 2009. Tutkimusetiikka; Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Lavikainen, M., Puustinen-Korhonen, A., Ruuskanen, K.(toim.) 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4. viitattu 15.7.2016.
[Http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1)
- Luopa, P., Kivimäki, H., Matikka, A., Vilkki, S., Jokela, J., Laukkarinen, E., Paananen, R. 2014. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-2013. THL. Raportti: 2014_025. <https://www.julkari.fi/handle/10024/116692>
- Myllyniemi, S., Berg. P. 2013. NUORIA LIIKKEELLÄ! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkojulkaisu.
[Http://issuu.com/tietoanuorista/docs/nuorten_vapaa-aikatutkimus_2013](http://issuu.com/tietoanuorista/docs/nuorten_vapaa-aikatutkimus_2013)
- Myllyniemi, S. 2016. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Grano Multiprint Oy. Verkkojulkaisu.
[Https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf](https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf)
- Niemistö, R. 2012. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Gaudeamus. Helsinki.
- Nuorisolaki. 72/2006.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6. viitattu 7.7.2016.
[Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016a. Nuorisotakuu- kärkihankkeelle johtoryhmä. verkkotiedote. viitattu 28.7.2016.
[Http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/05/nuorisotakuu_johtoryhma.html?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/05/nuorisotakuu_johtoryhma.html?lang=fi)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016b. Uusi nuorisolaki voimaan tammikuussa 2017. Tiedote. Viitattu 19.7.2016.
[Http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/06/HE_uusi_nuorisolaki.html](http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/06/HE_uusi_nuorisolaki.html)
- Oranen, Mikko. 2008 Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki.

Palola, E. 2014. Nuorten sosiaalista kuntoutusta on kehitettävä. Nettijulkaisu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 11.7.2016. [Http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/social-rehabilitating-for-unga-behover-utvecklas](http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/social-rehabilitating-for-unga-behover-utvecklas)

Palola, E, Hannikainen-Ingman, K. & Karjalainen, V. 2012. Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalitoimen asiakkaina- Tapaustutkimus Helsingistä. 29/2012 Raportti Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Yliopistopaino. Tampere. [Https://www.thl.fi/documents/10531/95751/Raportti%202012%2029.pdf](https://www.thl.fi/documents/10531/95751/Raportti%202012%2029.pdf)

Palola, E. 2012. Sosiaalinen kuntoutus uudessa sosiaalihuoltolaissa. Artikkel. Kuntoutussäätiö. 2012. Kuntoutus. Sosiaalisen kuntoutuksen teemanumero. viitattu 6.7.2016. [Http://www.kuntoutussaatio.fi/files/1341/4-12-valmis.pdf](http://www.kuntoutussaatio.fi/files/1341/4-12-valmis.pdf)

Pekkarinen, E.2006. Lastensuojelun ryhmätoiminta murrosikäisten tyttöjen kokemana. Teoksessa Forsberg, H. Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. 2006. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon arviointia. PS-Kustannus. Juva.

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. 28.2.2012. Nuorten kehittäjien ryhmän kokemuksia. Viitattu 20.9.2016. http://www.socca.fi/files/2309/Nuorten_kehittajien_ryhman_kokemuksia.pdf

Rajavaara, M & Karjalainen, V. Sosiaalinen kuntoutus lakisääteiseksi- Mikä muuttuu?. Artikkel. Kuntoutussäätiö. 2012. Kuntoutus. Sosiaalisen kuntoutuksen teemanumero. viitattu 6.7.2016. [Http://www.kuntoutussaatio.fi/files/1341/4-12-valmis.pdf](http://www.kuntoutussaatio.fi/files/1341/4-12-valmis.pdf)

Räty, P. 2015, Lastensuojelulaki käytäntö ja soveltaminen. Edita. Porvoo.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Lapsi- ja perhepalvelut uudistetaan valtakunnallisella muutosohjelmalla (LAPE). Verkkosivu. Viitattu 17.7.2016. [Http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut](http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut)

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Sosiaalihuoltolaki. Soveltamisopas. 2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 17.7.2016. <http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>

Suomen tasavallan presidentti. Uutiset. Tasavallan presidentti kokoaa arkikeinoja syrjäytymisen ehkäisyyn. 12.6.2012. Tasavallan presidentin kanslia. Viitattu 19.8.2016. [Http://www.presidentti.fi/Public/default.aspx?contentid=251197&nodeid=44807&culture=fi-FI](http://www.presidentti.fi/Public/default.aspx?contentid=251197&nodeid=44807&culture=fi-FI)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015a. Lastensuojelu 2014. Viitattu 17.12.2015. [Https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=1)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015b. Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallinen kehittämishanke (SOSKU). Nettitiedote. Viitattu 16.9.2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/hankkeet/33346>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere.

Tuusa, M. & Ala-Kauhaluoma, M. 2014. Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:42. Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125415/URN_ISBN_978-952-00-3545-7.pdf?sequence=1

Tuusa, M. & Ala-Kauhaluoma, M. 2015. Sosiaalinen kuntoutus nuorten osallisuuden vahvistajana. Kuntoutus-lehti 1/2015. Viitattu 26.7.2016.

Valtioneuvoston kanslia, 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Edita Prima.

Vilka, Hanna. 2015. Tutki ja kehitä. PS-kustannus. Jyväskylä

LIITTEET

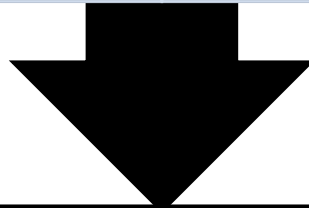
Liite 1

NELJÄS TAPAAMINEN: päihteet

TAVOITE: nuorille tietoa mitä päihteiden käyttö voi aiheuttaa ja minkälaisia seurauksia omilla valinnoilla voi olla pitkän aikaa

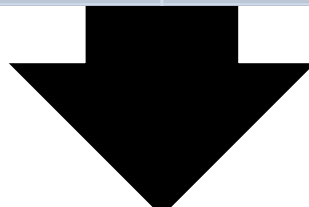
TOTEUTUS: hankitaan kokemusasiantuntija kertomaan omista kokemuksista ja nuoret saavat kysellä häneltä (esimerkiksi järjestön kautta)

VIIDES TAPAAMINEN: rahankäyttö

TAVOITE: nuorten raha-asioiden ja taloudellisen tietämyksen lisääminen,

TOTEUTUS: tehdään nuorten kanssa budjetti, jos asuisi omassa asunnossa opiskelijana, laaditaan kauppalistaa, mitä tuotteet maksaa, käydään läpi velka-asioita nuorten näkökulmasta: pikavipit, pelaaminen

KUUDES TAPAAMINEN: liikunta ja terveelliset elämäntavat

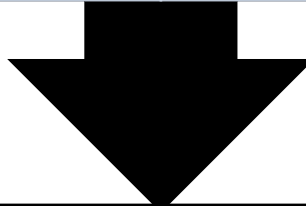
TAVOITE: liikunta mahdollisuuksien lisääminen, terveellisten elämäntapojen tietämyksen lisääntyminen

TOTEUTUS: tutustutaan paikalliseen liikunnanjärjestäjään ja yhdessä heidän kanssaan liikutetaan nuoria ja puhutaan terveysasioista nuorten näkökulmasta

SEITSEMÄS TAPAAMINEN: nuorisotyön tapaaminen

TAVOITE: nuorisotyön ja nuorten aktivointi, nuorten palveluiden tietämyksen lisääminen,

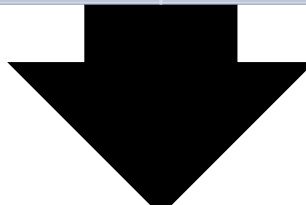
TOTEUTUS: nuorisotyöntekijät kaupungilta ja seurakunnalta tulevat tapaamaan nuoria ja kertomaan toiminnastaan,

KAHDEKSAS TAPAAMINEN: kesätyöpaikan hakeminen

TAVOITTEET: nuorten kesätyö- ja työllistymismahdollisuuksien lisääminen

TOTEUTUS: etsitään tietokoneen avulla paikkakunnan kesätyöpaikkoja, täytetään yhdessä kesätyöhakemuksia, harjoitellaan työhaastattelutilanteita draamaesitysten avulla.

YHDEKSÄS TAPAAMINEN: sosiaalityöntekijöiden vierailu

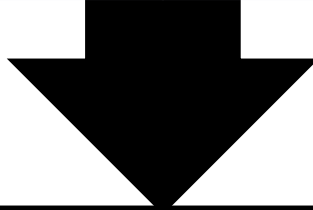
TAVOITE: nuoret näkevät sosiaalityöntekijöitä vapaa-ajalla ja oppivat heistä uusia puolia työroolin takaa

TOTEUTUS: sosiaalityöntekijät tulevat nuorten ryhmätapaamiseen mukaan, kertovat itsestään, yhdessä nuorten kanssa tekevät ryhmäytymisleikkejä, nuoret ovat leiponeet tarjottavaa edellisellä kerralla.

KYMMENES KERTA: Ryhmän päätös

TAVOITE: ryhmän päättäminen, nuorten yksilöllinen huomiointi, tulevaisuuteen katsominen,

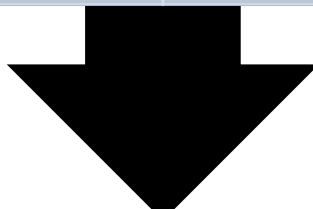
TOTEUTUS: kerätään paperille jokaisesta ryhmän jäsenestä positiivisia asioita, muistellaan yhteisiä hetkiä, jaetaan ruusut ja todistukset, kerätään palaute ryhmätoiminnasta. Halutessaan voi sopia vielä tapaamisen n. 1 kk päähän.

MUUTA RYHMÄSSÄ TAPAHTUVAA: nuorten ääni kuuluviin

TAVOITE: saada aikaan paikkakunnalle nuortennäköistä toimintaa, aktivoida ryhmän nuoria

TOTEUTUS: nuorten kanssa käydään pyramidiharjoituksen avulla läpi minkälaisia asioita he toivoisivat paikkakunnalle, minkälaista nuorten elämä tällä hetkellä on, keskustelua jo tällä hetkellä olevista palveluista, niiden pohjalta suunnitellaan nuorten kanssa pieni esitys paikkakunnan päättäjille..

YHTEISTYÖN LISÄÄMINEN

TAVOITE: nuorten vapaa-ajan tukeminen ja eri nuorten palveluiden yhteistyön lisääminen

TOTEUTUS: tavataan eri tahoja, jotka nuorten kanssa toimivat ja keskustellaan nuorten tarpeista ja palveluista ja sitä kautta kehitetään toimintaa nuorille sopivammaksi.

SINUT ON VALITTU

**ONNEKSI OLKOON SINUT ON VALITTU NUORTEN
RYHMÄÄN!!**

**RYHMÄSSÄ KÄSITELLÄÄN NUORILLE TÄRKEITÄ
ASIOITA JA HALUTAAN SAADA NUORTEN ÄÄNI
KUULUVIIN.**

RYHMÄ KOKOONTUU LAPUAN TOIVAKASSA KIVIRISTINTIE 5

AINA KESKIVIikkoisin KLO:16.00-17.30

VÄLIPALAA ON TARJOLLA JOKA KERTA.

SAMALLA VOIDAAN VAIHTAA KUULUMISIA 😊

RYHMÄNVETÄJINÄ TOIMIVAT

HANNA-LEA KIVISALO JA HENNA MÄKELÄ (puhelinnumero)

KOKOONNUMME ENSIMMÄISEN KERRAN 20.1.2016!!

**RYHMÄ KOKOONTUU YHTEENSÄ KYMMENEN KERTAA JA
TAPAAMISET PÄÄTTYVÄT 30.3.2016!**

TERVETULO!